

Indholdsfortegnelse.....	1
Abstract	3
Indledning og problemformulering.....	3
Specialets struktur	6
-----Del 1-----	8
Kapitel 1. Teoriafsnit	8
1.1 Unge seksuelle krænkerere	9
1.2. Ofre for seksuelle overgreb.....	10
1.3 Sammenfatning af unge seksuelle krænkerere og ofre for seksuelle overgreb.....	11
1.4 Restorative Justice	11
1.5 Sammenfatning af Restorative Justice	14
1.6 Mediation	14
1.6.1 Konferencer.....	16
1.7 Sammenhæng mellem Restorative Justice, Mediation og Konferencer	17
Kapitel 2 Studier på effekten af Restorative Justice	18
2.1 Indledning	18
2.2 Restorative Justice ved unge kriminelle uden seksuelle overgreb – tematikker.....	18
2.3 Opsummering af tematikker og resultater indenfor Restorative Justice ved	21
unge kriminelle uden seksuelle overgreb.....	21
2.4 Restorative Justice ved unge seksuelle krænkerere og deres ofre - tematikker	22
Kapitel 3 Metodologi	23
3.1 Søgestrategi, inklusion og eksklusionskriterier	23
Kapitel 4 De inkluderede studier	24
4.1 Resultater af de inkluderede studier.....	25
Kapitel 5 Metodekritik.....	33
Kapitel 6 Diskussion	34
6.1 Diskussion af de inkluderede studier og den øvrige forskning.....	35
6.1.1 Tilfredshed / retfærdighed.....	35
6.1.2 Recidiv rater.....	36
6.1.3 Konference versus retssag.....	37
6.1.4 Konferencer <i>efter</i> en domsfældelse	39
6.1.5 Restorative Justice ved intrafamiliære overgrebssager.....	39
6.1.6 Tematikker i teorien og tematikker i praksis	40
7 Konklusion på litteratur review	41
8 Fremtidig forskning	41
-----Del 2-----	42
Kapitel 1: Indledning	42
Kapitel 2: Metodiske overvejelser og undersøgelsens design	43
2. 1 Beskrivelse af Projekt Janus	43
2.3 Mediation ved Projekt JANUS	44
Kapitel 3: Undersøgelsens vidensindsamling og design.....	45
3.1 Fænomenologisk fortolkende analyse.....	45
3.2 Interviewpersoner	46
3.3 Forudgående viden og interviewguide.....	46
3.4 Dataindsamlingen	47
Kapitel 4: Analyse af de deskriptive resultater – tematikker	48
4.1 Bevidning og ansvarspåtagelse	50
4.1.1 Forsikring om at det ikke sker igen.....	52

4.1.2 Undskyldning og ansvarspåtagelse	53
4.2 Relationsforbedring.....	54
4.2.1 Forældrene bliver forældre igen.....	54
4.2.2 Forældrene lærer at reagere adækvat til overgrebet.....	56
4.2.3 Genforening og konflikthåndtering.....	57
Kapitel 5: De unge krænkerere og forældrenes erfaringer med mediation.....	58
5.1 De unge krænkereres erfaringer med mediation	59
5.2 Forældrenes erfaringer med mediation	60
6. Diskussion af analyseresultater	62
6.1 Modstand imod mediation med intrafamiliære overgrebssager.....	62
6.2 Ligheder og forskelle imellem Projekt Janus og forskningslitteraturen	64
7. Konklusion.....	67
8. Litteratur	69
-----	74
9 Bilagsliste.....	74
Bilag 1: Mary Street Program	74
Bilag 2: Interview Guide:.....	75

Abstract

This paper examines the studies on the use of Restorative Justice conferences with young sexual offenders. The research has proposed both optimistic and problematic results on the use of this program with this population. There is still very little research on the field, and there is a lack of follow-up studies and a lack of a unified methodology in the research area. However, the few studies that have been made seem to show optimistic results regarding the offenders' recidivism rates and victims' sense of justice. This paper also includes an analysis of a phenomenological study of experiences with Restorative Justice in Denmark. This analysis shows promising and optimistic results on the young sexual offenders, the victims and the families.

Indledning og problemformulering

Der har i de senere år været en stigende opmærksomhed i forhold til børn med seksuelt bekymrende adfærd og unge med seksuelt krænkende adfærd, og der har i en række lande pågået såvel behandling som forskning indenfor feltet. En væsentlig baggrund for, at særligt forskning og behandling vedr. børn og unge med seksuel overgrebsadfærd bør have en særlig bevågenhed i forhold til bekæmpelse af seksuelle overgreb mod børn er, at der ret enslydende fra internationale undersøgelser rapporteres om, at op mod en tredjedel af alle kendte seksuelle overgreb begås af unge under 18 år (Kongstad, 2007, p. 1).

Endvidere er det blevet fremført, at voksne dømt for seksuelle overgreb har begået deres første seksuelle overgreb som unge (Ibid., p. 1). Dette har ført til, at der er blevet peget på vigtigheden af at sætte fokus på unges seksuelle overgreb, således at der kan gribes ind på et tidligt tidspunkt med behandling.

Vi har i Danmark endnu ingen national kortlægning af omfanget af seksuelle overgreb begået af børn/unge, men aktuelle tal fra Team for Seksuelt Misbrugte Børn (SMB), Rigshospitalet (2006) gør det rimeligt at antage, at problemet også i Danmark er af anseelig størrelse. SMB rapporterer således, at i 435 sager omhandlende seksuelt misbrugte børn er det – ud af 483 formodede gerningsmænd – knap halvdelen, nemlig 43 % af gerningsmændene, som er under 18, heraf er halvdelen under 15 år (Strange, 2002, p. 135). Disse tal stemmer overens med Pitcher og Gray (1998), der fremfører, at

“in developing prevention strategies, it may be important to note that nearly 40% of all child sexual abuse is performed by youth less than 20 years old, with 6- to 12-year-old children being the source of 13-18% of all substantiated child sexual maltreatment. Despite these findings, children and adolescents have received remarkably little attention in the research and clinical literature, and existing socialpolicy has impeded an effective response” (p. 217)

Der synes at være delte meninger om, hvilken behandlingsform, der bør benyttes overfor unge seksuelle krænkere. Der argumenteres både for kognitiv adfærdsterapi og en mere holistisk behandling inkluderende familierapi. Se f.eks. Veneziano & Veneziano, 2004; Caldwell, 2002; Kolko, Noel, Thomas & Torres, 2004; Longo, 2004; refereret i Kongstad, 2007, pp. 255-256. Forskere, der argumenterer for at anvende en holistisk behandlingstilgang, mener, at behandlingen skal tage højde for samtlige af de problemer, de unge har, i stedet for blot at fokusere på, at de unge har begået et seksuelt overgreb. De fremhæver alle vigtigheden af at arbejde med fire temaer a) det seksuelle overgreb, b) individuel psykopatologi og familiær dysfunktion, c) almindelig tilpasningsformåen og kompetencer og d) relationer til kammerater, lærere og familiemedlemmer (Kongstad, 2007, p. 180). Longo (2004) argumenterer ligeledes for en integreret og holistisk behandling. Han mener, at den fremherskende kognitive adfærdsterapeutiske behandlingsform er rigid og ufleksibel, og at den fokuserer for meget på de seksuelle overgreb frem for den samlede person og dennes udviklingsmuligheder. Behandlingsformen passer, ifølge ham, i særdeleshed dårligt til børn og unge mennesker (pp. 194-195). Han siger, at i arbejdet med unge, er det vigtigt at være opmærksom på, at de ikke er små voksne, og at arbejdet med dem derfor må tage højde for udviklingsmæssige og kontekstuelle emner såvel som evner og muligheder for indlæring. Strange (2002) er inde på noget af det samme, når hun taler om, at unge er midt i deres psykoseksuelle udvikling, og at de ikke har udviklet en mere generel krænkementalitet eller er stivnet i en mere tvangsmæssig form (pp. 35-36). Longo (2004) mener, at det er forkert at se den unge alene som en, der har begået seksuelle overgreb. Det er kun én del af personen. Andet, som der bør lægges lige så stor vægt på, er f.eks. familie, venner, kærester, skole, interesser, sport og samfund. Longos (2004) begrundelse for at ville anvende en holistisk behandlingsform er, at den terapeutiske relation er omdrejningspunktet for behandlingen, og at der lægges vægt på helbredelse og velvære (p. 195), samt at der med en holistisk behandling behandles hele personen og ikke bare et særligt problem (Ibid., p. 212).

Der er aktuelt en stigende mediebevågenhed i Danmark omkring en sådan holistisk tilgang, nemlig begrebet ”restorative justice”, eller på dansk ”mediation” (også kaldet genoprettende ret). Der vil i dette speciale blive benævnt begge begreber. Mediation refererer groft sagt til et konfronterende møde, hvor offer og gerningsmand (og til tider deres familier) mødes ansigt til ansigt under kontrollerede rammer for at diskutere overgrebet og dets konsekvenser. Mediation er ikke en behandling i sig selv, men er et supplement til den øvrige behandling. Denne tilgang sætter fokus på kränkelsen, men inddrager i lige så høj grad andre faktorer af udviklingsmæssig, familiær og samfundsmæssig art. Det er en tilgang, der kan sætte fokus på børns/unges/familiers styrker (resilience) og evne til at reflektere over det skete. Et andet argument for at undersøge denne tilgang i dette speciale er, at den efter sigende skulle sætte fokus på en anerkendelse af forældrenes rolle og krise som følge af de seksuelle overgreb (Henniker & Mercer, 2006).

Henniker & Mercer (2006) har forsket i restorative justice og arbejder for at implementere mediation ved unge seksuelle krænkerere og deres ofre og familier. De oplever på udenlandske konferencer en massiv modstand fra professionelles side imod at skulle anvende mediation ved sager med unge seksuelle krænkerere. Herhjemme, derimod, synes der at være en stigende begejstring for at implementere mediation ved denne population og andre alvorlige kriminelle sager. Blandt andet er det danske Konfliktråd, med opbakning fra Justitsminister, Brian Mikkelsen, kommet med et forslag om at gøre mediation landsdækkende og mere anvendt. Ifølge professor Flemming Balvig fra Københavns Universitet, der har deltaget i udvalget, har Konfliktråd netop en præventiv effekt. »Konfliktråd (mediation) er et af de få tiltag, hvor man kan se, at det markant mindsker kriminaliteten hos gerningspersonen,« (Berlingske Tidende- torsdag d. 15.10.09). Projektleder, Henning Maigaard fra Det Kriminalpræventive Råd, der administrerer den nuværende forsøgsordning udtaler om mediation: »Det kan både gennemføres før og efter en retssag, hvis gerningsmændene er i fængsel eller på fri fod, og lige fra mindre til meget alvorlige sager. Vi har haft sager, hvor ofret er afgået ved døden, og hvor de pårørende har ønsket at komme i Konfliktråd. Det kan også være ofre, der er angst for at gå på arbejde, fordi de har været udsat for røveri. Ofrene er typisk vrede over, at det er dem, det er gået ud over. Derfor har de et behov for at skælde gerningsmanden ud og fortælle, hvor meget skade han har forvoldt dem. I de fleste tilfælde undskylder gerningsmanden, og det sætter ret mange tanker i gang hos ham også,« (Berlingske Tidende, torsdag d. 15.10.09)

Ovenstående synes at pege på en vigtighed af at undersøge potentialet bag restorative justice (mediation), siden det ønskes anvendt herhjemme og siden det siges at have en effekt på gerningsmandens recidivitet. Det vil være spændende at undersøge, hvilken effekt denne mediation har på unge seksuelle krænkerere og på deres ofre. Herefter synes det spændende at sammenligne, om det er de samme resultater, der gør sig gældende i udlandet som herhjemme. Herved formodes det at være muligt at diskutere den massive modstand i udlandet og den stigende interesse herhjemme. Ved at holde danske og udenlandske erfaringer adskilt, formodes det at kunne belyse og eventuelt forklare denne uenighed om anvendelsen.

Jeg ønsker jeg med dette speciale derfor at undersøge effekten af restorative justice (mediation) ved unge seksuelle krænkerere og deres ofre i udlandet samt i Danmark.

Specialets struktur

Som skrevet i indledningen er der forskel på, hvordan udenlandsk forskning og dansk forskning ser på anvendelsen af mediation ved unge seksuelle krænkerere. Derfor har jeg valgt at dele dette speciale op i to dele. Først vil der blive foretaget et litteratur review over den udenlandske forskning indenfor mediation ved unge seksuelle krænkerere og dernæst foretage en illustrativ undersøgelse af danske erfaringer med denne population. Der vil i specialet blive skelnet imellem ”udenlandske ”erfaringer” og ”danske erfaringer” med mediation, men det skal i denne forbindelse nævnes, at jeg ved danske erfaringer kun fokuserer på et enkelt behandlingscenter og deres erfaringer med mediation. Derfor er der ikke nødvendigvis tale om, at dette afspejler den generelle danske erfaring med brugen af mediation.

I Del 1 vil jeg indledningsvis beskrive den population, som dette speciale omhandler. Det vil sige en beskrivelse af de unge seksuelle krænkerere. Der vil ligeledes blive foretaget en beskrivelse af, hvad ofre for seksuelle overgreb synes at have behov for i deres efterbehandling. Grunden til, at der både redegøres for krænkerere og ofre for krænkelser er, ifølge Bilstrup (2006), at jo større kendskab vi har til begge parter reaktioner og behov, jo bedre vil man kunne optimere behandlingsmulighederne og dermed sikre bedre behandlingsprognoser for begge parter. Til denne definition inddrages de teoretikere, der på baggrund af deres daglige arbejde med unge krænkerere og ofre, har erfaring med denne

population. Disse vil primært være Mimi Strange, leder af Projekt Janus, Anders Nyman, der arbejder med unge seksuelle krænker og professor Mary Koss, der har specialiseret sig indenfor studier om seksuel vold. Herefter vil jeg beskrive den teori, restorative justice, der ligger til grund for anvendelsen af mediation. Dernæst vil begrebet mediation blive yderligere beskrevet, da det er denne interventions/ behandlings effekt, der søges undersøgt.

Efter denne teoretiske gennemgang vil der blive foretaget et litteratur review over den udenlandske forskning omkring mediation ved unge seksuelle krænker. Som det skal vise sig, er den meste forskningslitteratur fokuseret på unge kriminelle uden seksuelle overgreb¹, og derfor undersøges indledningsvis tematikker og resultater fra forskning indenfor mediation ved denne population. Herefter undersøges det, om det er de samme tendenser og resultater, der ses ved forskningslitteraturen omkring mediation ved unge seksuelle krænker. Der bliver i denne opgave afgrænset i forhold til at beskrive ætiologien bag de unge seksuelle krænker samt afgrænset i forhold til at uddybe de forskellige terapeutiske og pædagogiske behandlingsmodeller, som unge seksuelle krænker tilbydes. Det ville udgøre en opgave i sig selv (se f.eks. Bilstrup, 2006, Mehlby, 2006, Strange, 2002, Kongstad, 2006). Der vil udelukkende blive lagt vægt på studier, der beskæftiger sig med mediation. Efter definitionen af unge seksuelle krænker og deres ofre præsenteres følgende centrale begreber: ”Restorative Justice”, ”mediation” og ”konferencer”. Herefter diskuteres sammenhængen mellem mediation, konferencer og ideologien bag Restorative Justice.

I slutningen af del 1 vil der blive foretaget en delkonklusion af de udenlandske forskningsresultater. Disse skal lede til del 2, der vil bestå af en illustrativ undersøgelse af danske erfaringer med mediation ved unge seksuelle krænker. Undersøgelsen skal belyse, om de samme resultater og tematikker gør sig gældende i Danmarks erfaringer med mediation ved unge seksuelle krænker. Overordnet set er formålet at undersøge, hvorfor der er så stor uenighed om anvendeligheden af mediation ved denne population, om det kan skyldes, at der er forskel i den måde, hvorpå udenlandsk forskning har målt effekt i forhold til herhjemme. Nedenstående præsenteres opbygningen af og formålet med del 2.

---

¹ Med ”unge kriminelle uden seksuelle overgreb” refereres til unge, der har begået ikke-seksuel kriminalitet. Blandt andet tasketyveri, vandalisme og voldelige overfald. Der skelnes i forskningslitteraturen skarpt imellem kriminalitet af ikke-seksuel og seksuel karakter. Derfor refereres der i dette speciale til ”unge kriminelle” og ”unge seksuelle krænker”.

Del 2 vil bestå af en illustrativ undersøgelse af danske erfaringer med mediation ved unge seksuelle krænkerere. Undersøgelsen bygger på mit interview med tre projektmedarbejdere ved Projekt Janus angående deres erfaringer med mediation ved unge seksuelle krænkerere. Jeg har for overblikkets skyld valgt at dele undersøgelsen ind i kapitler. I kapitel 1 beskrives en indledning til undersøgelsen. I kapitel 2 beskrives det behandlingscenter, der danner ramme om interviewet, Projekt Janus. Der lægges i denne beskrivelse vægt på mediation og dens teoretiske relevans og effekt. I kapitel 3 beskrives undersøgelsens metodiske overvejelser. Det er en særlig metode der anvendes til kvalitativ forskning, og det er i dette kapitel forsøgt redegjort for, hvilken viden undersøgelsen tilvejebringer. Det vil således fremgå, på hvilket grundlag analyse og diskussion senere i opgaven foretages. I kapitel 4 inddrages resultaterne fra mit interview. De tre medarbejders erfaringer med mediation vil her blive meningskondenseret og inddelt i tematikker. I kapitel 5 vil der blive inddraget resultater fra en allerede foretaget evaluering af Projekt Janus' samlede behandlingseffekt. Denne evaluering blev foretaget i 2005 og indeholder interview med de unge krænkerere og deres forældre, blandt andet omkring effekten af mediation. Disse data vurderes givtige at anvende i min fænomenologiske analyse, som denne opgave resulterer i. Ved at inddrage denne evaluering, opnår dette speciale udtalelser fra både projektmedarbejdere, de unge krænkerere og deres forældre. I afsnit 6 diskuteres analyseresultaterne.

Det overordnede formål med dette speciale er at undersøge effekten af mediation ved unge seksuelle krænkerere og deres ofre i udlandet og i Danmark. Der vil blive fokuseret på, hvilken effekt der er fundet i forhold til ofrene, og hvilken effekt der er fundet i forhold til krænkerne.

-----Del 1-----

Kapitel 1. Teoriafsnit

I dette kapitel redegøres der for de centrale begreber, der vil blive anvendt i nærværende speciale. Der vil blive redegjort for den population, specialet omhandler, den metode som nærværende speciale ønsker at undersøge.

1.1 Unge seksuelle krænkerere

I dette afsnit redegøres for nogle af de karakteristika, der er identificeret omkring unge seksuelle krænkerere. Når der tales om unge seksuelle krænkerere, drejer det sig almindeligvis om unge mellem 13 og 17 år. Ryan et al. (1996, i Nyman, 2001, p. 16) viser i en stor undersøgelse af 1600 unge krænkerere, at gennemsnitsalderen er 14 år.

Indledningsvis er der behov for at gøre opmærksom på, at der i dette speciale er fokus på unge og ikke voksne sædelighedsforbrydere. Dette betyder, at der på den ene side er tale om alvorlige skadesvirkninger af de unges krænkende adfærd, men på den anden side ikke nødvendigvis er tale om intentionelt skadelig adfærd, som det kan være tilfældet ved voksne sædelighedsforbrydere.

Strange (2008, p. 137) forklarer: "Det er vores erfaring, at børn og unge med seksuel overgrebsadfærd ofte er uvidende om seksualitet, og at det seksuelle ikke er det primære formål, når de krænker andre børn". Ifølge Strange (2002) skal det understreges, at "børn /unge med seksuel overgrebsadfærd, ikke kan betragtes som pædofile, at de oftest ikke har en eksklusiv seksuel interesse for børn, men at andre faktorer derimod gør sig gældende. Viden om, hvordan seksuelt krænkende adfærd opstår, udvikler sig over tid og kan blive såvel kompulsiv som repetitiv, gør det særdeles afgørende at intervenere tidligt i denne proces". (p.137)

Ifølge Kjellgren (2000, p. 339) er det alligevel vigtigt, at "smede mens jernet er varmt" ud fra en ide om, at unges adfærd er lettere at ændre end den mere rigide voksne personlighed. De unge krænkeres opvækst har ofte været præget af fysiske og seksuelle overgreb, omsorgssvigt og kaotiske familieforhold. Selv om det ikke er ualmindeligt, at unge seksuelle krænkerere selv har været udsat for seksuelle overgreb, er det tvivlsomt, om unge seksuelle krænkerere oftere er blevet misbrugt, end unge der begår andre former for lovovertrædelse.

Nedenstående er skrevet på baggrund af Stranges (2002) arbejde med unge seksuelle krænkerere.

Ifølge Strange (2002) har op imod 1/3 af de unge seksuelle krænkerere selv oplevet seksuelle overgreb. Indenfor litteraturen tales der om "hands on" og "hands off" overgreb. Hands on adfærd indebærer et fysisk overgreb (penetrering eller anden form for berøring), hvor hands off typisk er karakteriseret ved ekshibitionisme (Strange, 2002). Ifølge Strange (2008) ses der blandt unge seksuelle krænkerere både hands on og hands off overgreb. I juridisk forstand

kan seksuelle krænkelser være alt fra blufærdighedskrænkelser, befølinger og tvungen onani til fuldbyrdede voldtægter. ”At lege doktor” er almindeligt blandt børn, men hvis den ene er blevet tvunget eller forført til at deltage i den seksuelle aktivitet mod sin vilje, eller hvis der er en vis aldersforskel mellem børnene, er der tale om en krænkelse (p.10). Størstedelen af overgrebene er foregået hjemme hos enten offeret eller krænkeren. Stort set alle krænkerere kender deres offer forud for overgrebet. Det antages ifølge Strange (2008), at unge finder deres ofre i det miljø, de i forvejen færdes i. Cirka hver fjerde af krænkelserne bliver begået mod søskende, hver tredje mod skolekammerater og hver syvende mod børn, som krænkeren bor sammen med i familiepleje og på døgninstitution (Strange, 2008, p.10).

1.2. Ofre for seksuelle overgreb

Nedenstående afsnit beskrives primært ud fra Stranges (2008) og Koss (2008) erfaringer med ofre for seksuelle overgreb. Strange (2008) arbejder, som førnævnt, som leder af et behandlingscenter for unge seksuelle krænkerere i København. Derfor vurderes hendes erfaring at være nyttig for dette speciale. Herefter er Koss (2008) inddraget. Hun arbejder primært med voksne ofre, men det formodes, at der må være fællestræk mellem voksne og unge ofre for seksuelle overgreb.

Strange (2008) peger på, at de unge seksuelle krænkeres ofre findes helt ned til 3-13 års alderen, alle primært piger. Derfor er ofre i denne opgave defineret som ”piger” (p. 7). Af samme årsag bliver krænkerere i denne opgave defineret som ”han”. Der findes flere årsager til, at det er relevant at fokusere på denne population af ofre: dels er det meget ofte denne aldersgruppe, de unge seksuelle krænkerere misbruger, og dels understreger det vigtigheden af at undersøge interventioner, der arbejder ud fra en udviklingspsykologisk optik - at intervenere hurtigt og effektivt overfor disse børn, så chancen for en normal videreudvikling øges efter overgrebet.

Ifølge Koss (2008) har ofre for seksuelle overgreb generelt behov for at fortælle om deres overgreb, samt at få valideret og bevidnet, at de er ofrene i sagen og ikke har ejerskab i ansvaret. Herudover synes det vigtigt for ofre for seksuelle overgreb at opleve, at krænkeren føler skyld/skam over overgrebet.

Ifølge Strange (2002) kan ofre opleve, at krænkeren presser dem til at fortie overgrebene, eller at krænkeren overbeviser dem om, at de selv har andel i ansvaret. Dette kan i værste fald føre til, at ofre får vanskeligt ved realistisk at vurdere, hvad der er deres eget og andres ansvar. Derfor kan disse ofre have et stort behov for at få bevidnet overfor resten af familien, at overgrebene faktisk har fundet sted for at få korrigeret deres virkelighedsopfattelse.

1.3 Sammenfatning af unge seksuelle krænkerere og ofre for seksuelle overgreb

Centrale begreber for dette afsnit er ”ansvarspåtagelse” og ”bevidning”. Det synes at være karakteristisk for unge seksuelle krænkerere, at de har brug for hjælp til ansvarspåtagelse, og at ofre for seksuelle overgreb har behov for at få bevidnet overgrebet, behov for at genvinde kontrol over deres liv og dermed reducere risikoen for, at de forbliver i offerrollen. Det synes ligeledes at være karakteristisk, at krænkerere og ofre ofte har kendskab til hinanden og måske ligefrem er i familie med hinanden.

Nedenfor følger en redegørelse for det paradigme, der forsøger at beskæftige sig med en retfærdig behandling af både offer og krænker i kriminelle sager. Dette paradigme danner grundlag for at lave mediation og findes derfor aktuelt for dette speciale.

1.4 Restorative Justice

Nedenstående beskrives Restorative Justice (fremover også kaldet RJ), på dansk kaldet mediation. Efter Marshall's (1996) definition af restorative justice, følger en beskrivelse af rationale bag restorative justice. Howard Zehr formodes at være ophavsmanden til dette rationale, og derfor vil hans tanker om restorative justice være gældende for dette speciale (Zehr, 2002, i Morris & Maxwell, 2001, p. 5).

Der findes adskillige måder at definere restorative justice på. I litteraturen synes der dog at være bred enighed om at følge Marshall's (1996) definition på restorative justice, ”which requires that the stakeholders, those directly affected by the crime, be involved in a process where they determine the outcome” (Marshall, 1996, i Morris & Maxwell, 2001, p. 5). Forenklet sagt er restorative justice en intervention, en proces, som iværksættes efter en kriminel handling, og som involverer de direkte implicerede parter (stakeholders), der

sammen afgør, hvordan den skade, som krænkeren har påført parterne, bedst reparerer (Morris & Maxwell, 2001, p. 13). Restorative justice opstod iflg. Zehr (2002) ud fra et ønske om at overveje de behov, som opstår i forbindelse med kriminalitet, såvel som de roller et overgreb påfører de involverede (offer- og krænkerrollen). Restorative justice er optaget af de behov, som ikke tilgodeses i den sædvanlige retsproces (p. 24).

Efterfølgende præsenteres en tabel for, hvordan restorative justice adskiller sig fra det traditionelle retssystem. Grunden til, at denne tabel er inddraget er, at der i denne opgaves forskningsartikler bliver undersøgt, hvordan ofre oplever forskellen mellem RJ og en traditionel retssag. Derfor synes det fordelagtigt at have tydeliggjort forskellen mellem de to syn på kriminalitet og sanktioner.

To forskellige synsvinkler på kriminalitet og de derpå følgende sanktioner:

Traditionel strafferet / Retributive justice	Restorative justice
En forbrydelse er en overtrædelse af loven, begået mod staten	En forbrydelse er en overtrædelse begået mod mennesker og fællesskaber
Overtrædelser skaber skyld	Overtrædelser skaber forpligtelser
Retfærdigheden kræver, at staten konstaterer en forseelse (skyld) og påfører smerte (straf)	Retfærdigheden involverer ofre, gerningsmænd og medlemmer af berørte fællesskaber i en fælles bestræbelse på at gøre skaden god igen
Centralt fokus: Forbrydere får, hvad de har fortjent.	Centralt fokus: Ofrets behov og gerningsmandens forpligtelser til at gøre skaden god igen.

Tabel 1.1 Zehr, 2002, p. 33

Restorative Justice er altså optaget af behov og roller.

Nedenstående er beskrevet ud fra Howard Zehr (2002) ud fra hans arbejde med retfærdighedsteorien, Restorative Justice.

Ofre har behov for at få svar på deres spørgsmål om kränkelsen – for eksempel hvorfor den blev begået, og hvad der er foregået efterfølgende. De har behov for reel information, og

dette kræver normalt direkte eller indirekte adgang til krænkeren, som er den, der sidder inde med informationerne. At heles efter eller komme over det at have været udsat for en forbrydelse, krænkelse, kræver normalt, at man får mulighed for at fortælle om forløbet. Det er som regel vigtigt for offeret at få lov til at fortælle sin historie. Der er mange gode terapeutiske grunde hertil. Når man bliver udsat for en forbrydelse eller krænkelse, anfægtes ens selvopfattelse, livssyn og livshistorie, og det bliver en væsentlig del af traumet. Det vil derfor være vigtigt for ofrene at fortælle deres historie til dem, der har forvoldt skaden, og få krænkeren til at forstå rækkevidden af personens handlinger. (Zehr, 2002, p.35)

Ofre kan føle, at de krænkelse, de har været udsat for, har frataget dem deres kontrol- det være sig kontrol med deres ejendom, deres krop og følelser. Derfor er det vigtigt, at ofrene føler, at de selv deltager i deres sag.

Det har betydning for ofret, at gerningsmanden giver den pågældende en form for oprejsning. Når en gerningsmand gør noget for at gøre skaden god igen – også selv om det kun er delvist muligt - svarer det til, at han siger ”jeg påtager mig ansvaret, og det, der er sket er ikke din skyld” (Zehr, 2002, p. 26).

Såvel teori som praksis bag RJ er opstået af og på afgørende vis formet af en bestræbelse på at tage ofrets behov alvorligt.

Gerningsmandens ansvar for krænkelsen var et andet aspekt, som lå til grund for det tidlige arbejde med RJ. Strafferetssystemet har til opgave at stille krænkeren til ansvar. Det betyder blot, at systemet sørger for, at han får den straf, der følger af loven. Selve den retslige proces tager kun i meget begrænset omfang sigte på at få gerningsmanden til at forstå konsekvenserne af sine handlinger eller til at udvise empati for ofrene. De strategier, som gerningsmænd ofte bruger til at distancere sig fra deres ofre, udfordres derfor sjældent, og deres følelse af fremmedgørelse overfor samfundet skærpes kun yderligere af processen (og eventuelt erfaringerne fra fængslet) (Zehr, 2002).

I ovenstående afsnit er der beskrevet, hvilke behov ofre kan have. Da RJ både er optaget af offer og gerningsmand, er det ligeledes vigtigt at beskrive, hvilke behov krænkeren kan have. (Zehr, 2002) Disse behov kan være:

- at blive stillet til ansvar på en sådan måde, at han forholder sig til de skader, han har påført
- at empati og ansvarsfølelse fremmes
- at få støtte til at gennemgå en personlig udvikling, der indebærer, at de traumer, som har

bidraget til deres kriminelle adfærd, heles

- at de opmuntres og støttes i at blive integreret i samfundet

1.5 Sammenfatning af Restorative Justice

Følgende definition af Restorative Justice vil gøre sig gældende for dette speciale, da denne definition gør sig gældende i forhold til forskningen på området: ”RJ anvendes først og fremmest for at tilgodese ofrenes behov, for at gerningsmanden skal stå til ansvar for, hvad han har gjort, og for at alle som er påvirket af krænkelserne skal involveres i processen, uanset om gerningsmændene påvirkes positivt af denne og efterfølgende begrænses i deres kriminelle adfærd” (Zehr, 2002, p. 20).

De centrale temaer for restorative justice vil i dette speciale derfor være: fokus på at opløse offer- og krænkerrollerne samt bevidning af ofrets oplevelser. Herudover synes det centralt, at der ligeledes er fokus på krænkerens behov. Disse synes i særdeleshed at være, at han får hjælp til ansvarspåtagelse for derigennem at mindske recidivrisikoen og for med tiden at kunne tilgive sig selv.

Efter denne gennemgang af teorien bag RJ, præsenteres to hovedbegreber indenfor RJ, ”mediation” og ”konferencer”, som er de anvendte interventionsprogrammer. RJ i sig selv er en teori, mens mediation og konferencer er den praksisorienterede del af teorien. Mediation betegner overordnet den situation, hvor offer og krænker mødes til en dialog om overgrebet, mens konferencer betegner en specifik metode til at lave et sådant møde.

1.6 Mediation

Formålet med dette afsnit vil være at påvise, hvorledes mediation i teorien tilgodeser både offer og krænkers behov med henblik på i senere afsnit at kunne diskutere, om det er effektivt at anvende mediation i sager omhandlende seksuelle krænkelser.

Som skrevet kan mediation ses som en aktualisering af teorien bag RJ, og de centrale begreber for mediation vil derfor ligeledes være: ansvarspåtagelse og bevidning af ofrets oplevelser. Mediation benævnes forskelligt over hele verden. Der refereres blandt andet til

Mediation som Victim-Offender-Mediation (VOM), offer-krænker-dialog og offer-krænker-genforeningsprogram.

Der findes forskellige former for mediation. I dette speciale præsenteres indledende selve begrebet mediation, derefter følger en definition af et af de mest anvendte mediationsprogrammer, nemlig Konference.

Mediation kan ses som en intervention og er kort fortalt et struktureret møde, hvor offer og krænker mødes ansigt til ansigt. Mediation involverer generelt en neutral tredjeperson, en mediator, der medierer dialogen mellem offer og krænker. I sager med unge deltagere vil forældre eller andre pårørende ligeledes deltage i mediationen.

Formalia omkring mediationer skal være nøje planlagt og kontrolleret. Ofret starter med at fortælle, hvorledes hun² har oplevet krænkelsen, og hvad den har betydet for hende. Herefter beskriver krænkeren sin handling, og hvorfor han³ gjorde det. Dernæst besvarer han eventuelle spørgsmål, som ofret måtte have. Når begge parter føler at det nødvendige er omdiskuteret, hjælper mediator parterne med eventuelle fremtidige håndteringer af sagen.

Susan Sharpe (1998, i Morris & Maxwell, 2001, p. 5) argumenterer for fem nøgleprincipper i Mediation.

De fem nøgleprincipper for mediation er:

- 1) Mediation inviterer til en frivillig deltagelse af alle berørte parter.
- 2) Mediation forsøger at ”reparere det, der er gået i stykker”(deraf ordet ”restorative”). Et centralt spørgsmål, der ofte stilles i mediation er, ”hvad skal ofret have repareret for at kunne samle sig igen og for at kunne føle sig tryk igen?”. Ofre kan have brug for information, de kan have behov for at udtrykke vrede, aggression overfor den person, der har skadet dem. Krænkeren kan ligeledes have behov for ”at blive repareret”. De kan have behov for tilgivelse, de kan have behov for hjælp til at reparere de underliggende konflikter og problemer, der førte til den kriminelle handling. Og de kan have et behov for at ”gøre det godt igen”.
- 3) Mediation drejer sig om autentisk og direkte ansvarspåtagelse. Ansvarspåtagelse betyder ikke kun, at krænkeren skal konfronteres med, at denne har overtrådt loven. Krænkeren skal ligeledes konfronteres med de mennesker, han har skadet, og se hvordan hans handling har

---

² Grunden til, at ofre defineres som ”hun” tager udgangspunkt i Mimi Stranges udsagn, om, at stort set alle ofre er piger.

³ Af samme årsag defineres krænkeren i denne opgave som ”han”

skadet andre. Krænkeren skal forvente at skulle forklare sine handlinger, så ofret og dets familie /omgivelser forstår det (ikke nødvendigvis tilgiver det, men forstår det).

4) Mediation forsøger at genforene det, der er blevet splittet. Kriminalitet skaber barrierer mellem mennesker og indenfor samfundet. Genoprettende processer arbejder hen imod at samle parterne. Et genoprettende perspektiv er, at ”offerrollen og krænkerrollen” skal være midlertidig og ikke permanent. Begge parter bør arbejde hen imod en fremtid, hvor de er fri af deres fortid (rolle) og ikke udelukkende er defineret ud fra den skade, de har påført andre eller selv er blevet påført.

5. Til sidst forsøger Mediation at reparere miljøet (familien). Der kan være tale om en længerevarende problematik i familien, der har ført til kriminalitet. Et overgreb kan ofte have rødder i en uforløst problematik, der nødvendigvis skal bearbejdes, for at parterne kan genforenes (Morris og Maxwell, 2001. pp. 5-6)

Disse fem nøgleprincipper stemmer overens med Howard Zehrs (2002) beskrivelser af restorative justice og rationalet bag mediation.

Der findes, som skrevet, forskellige former for mediation. Nedenstående redegøres der for et af de mest anvendte mediationsprogrammer; konferencer. (Morris og Maxwell, 2001, p. 41)
Det er dette mediationsprogram, der er aktuelt for dette speciale.

1.6.1 Konferencer

I dette afsnit beskrives konferencer. Grunden til, at det er relevant at redegøre for konferencer i dette speciale er, at der i efterfølgende forskningsgennemgang inddrages studier, der undersøger effekten af konferencer ved unge seksuelle krænkerere.

Konferencer med unge krænkerere refererer til: ”a process involving families in deciding what would be the most appropriate response to their young people's offending” (Maxwell & Morris, 2001, p. 45). Alle deltagere får mulighed for at berette, hvorledes de er blevet berørt af krænkelsen. Sammen afgør de, hvad krænkeren skal gøre for at gøre bod, samt hvilken assistance han har brug for under denne proces. Konferencer anvendes primært i sager omkring seksuelle krænkelser, da denne form for kriminalitet kan resultere i, at hele familiesystemer bliver berørt af krænkelsen. Derfor skal der tilrettelægges en proces, hvor

alle berørte parter kan deltage. Konferencer kræver, at krænkeren skal kunne påtage sig et ansvar for sine handlinger, til trods for, at han måske ikke forstår forbrydelsen i det (Koss, 2008, p. 7) Konferencer forberedes af mediator uger eller måneder i forvejen med indledende samtaler med deltagerne for at sikre et optimalt udbytte. Det vil sige, at krænkeren er i stand til at påtage sig ansvaret, at ofret er indstillet på at skulle konfronteres med sin krænker, samt at forældrene og de pårørende er i stand til at yde støtte til de unge mennesker (Ibid., p. 7). Konferencer kan afholdes på politistationen eller i behandlingsregi.

Formalia omkring konferencer ifølge Koss (2008):

- 1) Krænkeren beskriver sine handlinger og påtager sig ansvaret herfor.
- 2) Ofret beskriver, hvorledes overgrebet har påvirket hende.
- 3) Forældrene til både offer og krænker fortæller, hvorledes de er blevet påvirket af overgrebet
- 4) Krænkeren tilkendegiver at have hørt deltagernes udtalelser og beskriver herefter, hvorledes han har forstået omfanget og resultaterne af hans handlinger ud fra deres udtalelser.
- 5) Konferencen afsluttes med, at ofret og familierne diskuterer formaliseringen af en handlingsplan, som krænkeren skal acceptere. Krænkeren skal tillige acceptere en forandring af den skadelige adfærd (f.eks. færdiggøre et behandlingsforløb⁴) for at sikre ofret mest muligt imod en recidiv-risiko.

1.7 Sammenhæng mellem Restorative Justice, Mediation og Konferencer

Sammenhængen mellem RJ, Mediation og konferencer kan kort fortalt beskrives som følgende: Mediation er det overordnede begreb for at lade to parter mødes ansigt til ansigt, mens konferencer er specifikt udviklet til at håndtere sager, hvor flere parter end de direkte involverede deltager. Konferencer er derfor særligt egnede ved unge seksuelle krænkerer, da disse sager ofte involverer familiesystemer. Mediation og konferencer er udviklet ud fra et ønske om at belyse begge parter sag med overholdelse af og fokus på deres menneskelige rettigheder; det vil sige, at begge parter har ret til at blive hørt.

Der kan dog holdes for øje, at det måske ville være mere hensigtsmæssigt at kalde mediation for ”Bevidnings-program”, eller ”Dialog” da ordet mediation er et begreb hentet fra

---

⁴ Mary Street Program er et behandlingsprogram til unge seksuelle krænkerer i Sydaustralien Se beskrivelse i bilag 1

retssystemet og i sin oprindelige form refererer til en proces, hvor to ligeværdige parter mødes for at løse en konflikt. Mediation i dette speciale og udenfor retssystemet anvender begrebet om en proces, hvor to parter med en magtforskydning mødes; ikke nødvendigvis for at løse konflikten, men for at få tilvejebragt en dialog om konflikten med henblik på en bevidning og en ansvarspåtagelse.

Kapitel 2 Studier på effekten af Restorative Justice

2.1 Indledning

Det er et ønske med dette speciale at undersøge, om RJ har en effekt på unge seksuelle krænker og på ofre for de seksuelle overgreb. For at kunne belyse, om det har en effekt på disse to parter, vil der først blive foretaget en opsummering af de resultater, der er fundet omkring RJ ved unge kriminelle **uden** seksuelle overgreb. Grunden til at der inddrages forskningsresultater omkring unge kriminelle uden seksuelle overgreb er, at det kan formodes, at hvis der ses en positiv effekt indenfor mediation ved denne population, at der så ligeledes vil være en positiv effekt ved unge seksuelle krænker og deres ofre. RJ konferencer er primært blevet tilbudt unge kriminelle uden seksuelle overgreb og deres ofre (Umbreit, Coates & Vos, 2001), og der vil i dette speciale derfor blive fokuseret på, hvilke tematikker og resultater, der findes her. Stubbs (2004, p. 1) skriver ligeledes, at "the literature on restorative justice deals less with schemes for adult offenders and more with schemes adopted for juvenile offenders, since this reflects the most common area of restorative justice practices".

Efter gennemgangen af tematikker og resultater ved unge kriminelle uden seksuelle overgreb vil der blive perspektiveret til RJ ved unge seksuelle krænker; altså unge under 18 år, der har begået seksuelle overgreb. Denne indsnævrende gennemgang synes nødvendig for at kunne diskutere de to områders forskningslitteratur. Ved de inddragede studier vil der særskilt blive beskrevet, hvilken effekt der ses ved de seksuelle krænker, samt hvilken effekt der ses ved ofre.

2.2 Restorative Justice ved unge kriminelle uden seksuelle overgreb – tematikker

En af hovedårsagerne til, at der er forsøgt anvendelse af RJ programmer ved unge kriminelle og deres ofre er, at unge ofre kan opleve problematikker i forbindelse med de traditionelle retssager. Eastwood (2003) og Morgan et al. (1992) har undersøgt nogle af disse problematikker. De er kommet frem til, at de unge ofre oplevede lange ventetider, indtil deres sag blev afsluttet, og at de skulle være til stede sammen med krænkeren / overfaldsmanden i retssalen, og at de skulle krydsforhøres (refereret efter Daly, 2004, p. 2-3). Eastwood (2003) argumenterede for, at det vigtigste for de unge ofre var, at de blev lyttet til og taget alvorlig, hvilket de ikke nødvendigvis oplevede ved retssager (Ibid., p. 3). Disse problematikker var medvirkende til, at der blev forsøgt alternative måder at håndtere deres sager på.

Der synes at være to gennemgående tematikker indenfor forskningslitteraturen omkring RJ ved kriminelle. Stubbs (2004) har foretaget et litteratur review over RJ programmer ved unge kriminelle uden seksuelle overgreb, og der fokuseres på følgende tematikker i forskningslitteraturen (a) ofrenes oplevelse af retfærdighed og tilfredshed i forbindelse med RJ programmer og (b) de unge kriminelles recidivstudier.

a) Ofrenes tilfredshed med Restorative Justice programmer

Da effektmålingen i forbindelse med ofrene synes at fokusere på begreberne tilfredshed og retfærdighed, følger nu en opsummering af forskningen omkring dette. I dette afsnit er der tale om ofre for kriminelle hændelser, primært tyveri og røveri. Der er i dette afsnit ikke tale om ofre for seksuelle overgreb.

Evalueringsundersøgelser har generelt vist et højt niveau af tilfredshed blandt ofrene ved RJ konferencer. (Palk et al. 1998; Trimboli, 2000 i Stubbs, 2004, p. 5). Dette til trods for, at det ikke altid er tydeligt / gennemskueligt, hvad der egentlig er blevet undersøgt (Van Ness & Schiff, 2001, i Stubbs, 2004, p. 4).

Ifølge Strang (2002) har det traditionelle retssystem vanskeligt ved at dække ofres behov. Hun har på baggrund af forskning identificeret bestemte behov, som ofre kan have i forbindelse med et overgreb og som ikke altid tilgodeses ved en retssag. Disse behov er: en mindre formel proces, hvor deres synspunkter bliver taget i betragtning, mere information om processen og udfaldet, større deltagelse i deres sagsbehandling, en respektfuld og retfærdig behandling, materiel erstatning, emotionel genopretning - især en undskyldning.

Efter denne identificering har Strang (2002) undersøgt, i hvor vid udstrækning disse behov dækkes af RJ programmer og teknikker. Baseret på RISE projektet (Reintegrative Shaming Experiment) i Canberra omhandler Strangs (2002) bog de resultater, der relaterer sig til ofre for to slags kriminalitet: i.e. tyveri begået af unge kriminelle under 18 år, og voldelige overfald begået af kriminelle under 30 år.

Strang (2002) afgrænsede i forhold til mere alvorlige og seksuelle overgreb. 232 ofre blev interviewet. Mediationsformen der blev anvendt var konferencer, hvor familier og andre støttepersoner deltog sammen med de direkte implicerede parter. For at minimere usikre variable, blev der foretaget et randomiseret design til udvælgelsen af, om de 232 ofre skulle i retten, eller om de skulle på en konference (50 % i retten og 50 % på konferencer). Der var dog vanskeligheder med denne opdeling, for 23 % af de ofre (1/3), der skulle deltage på en konference fik ikke tildelt nogen konference. Enten fordi ofrene ikke dukkede op, eller fordi politiet ikke formåede at arrangere konferencerne. Hertil fandt Strang (2002), at en del af de ofre, der var blevet tildelt en retssag i stedet ønskede at deltage på en konference. Alle krænkerne i undersøgelsen havde tilstået deres handling. Dette betød, at ofrene ved retten ikke behøvede at vidne, og at de derfor sjældent deltog ved retssagerne. Disse ofre oplevede, at det ikke var nødvendigt at møde op i retten, da krænkeren allerede havde tilstået. Sagen var afsluttet på forhånd. (Dette viser, at ofrene ikke har nogen væsentlig rolle i retssager. Det eneste af betydning er bevisbyrden imod krænkeren, og hvis denne allerede havde tilstået, var der ingen grund til, at ofrene mødte op i retten). Dette betød, at det stort set kun var muligt at undersøge konferencedeltagernes holdninger og ikke dem fra retssagerne. Strang (2002) fremviser nogle optimistiske resultater. 88-93 % af ofrene ved konferencerne følte, at de havde mulighed for at udtrykke deres synspunkter samt udtrykke hvad tyveriet / overfaldet havde betydet for dem. Signifikant flere ofre var tilfredse med konferencer frem for retssagerne. Der var signifikant færre ofre for voldelige overgreb, der efter konferencen stadig følte vrede, angst, og mistillid end efter retssagerne (45%). Konklusionen på studiet blev derfor, ifølge Strang (2002), at ofre der havde været igennem konferencer var mere tilfredse med håndteringen af deres sag, og at deres psykologiske helbred var forbedret (i forhold til sympati, angst, tillid og frygt).

Maxwell og Morris (1993) har evalueret RJ konferencer for unge kriminelle uden seksuelle overgreb og deres ofre i New Zealand. De fandt, til forskel fra Strang (2002), at (a) ofrene var de mindst tilfredse af deltagerne, (b) et overraskende stort antal ofre fik det værre efter

konferencen, og (c) at det var vanskeligt at imødekomme både offer og krænkers behov indenfor det samme forum. Strang (2002) argumenterer for, at grunden til at ofre havde en negativ oplevelse med konferencer kan skyldes en manglende pre-mediation af ofrene, ikke tilstrækkeligt uddannede mediatorer og manglende post-konference opfølgning.

Wemmers (2002) kritiserer forskningen omkring ofres tilfredshed for at være kortsigtet. Der mangler, ifølge Wemmers (2002 i Stubbs, 2004, p. 5) langtidsundersøgelser, der følger ofrenes udvikling over tid.

b) De unge kriminelles recidivstudier i forbindelse med Restorative Justice

Maxwell og Morris (2000, p. 101) fulgte en gruppe unge kriminelle seks år efter, de havde deltaget i en konference i New Zealand. De fandt, at 29 % ikke havde fået yderligere domme, 43 % havde fået mindst én ny dom, men karakteren af deres overgreb havde været af mildere grad, mens 28 % løbende blev dømt for nye kriminelle handlinger. De fandt, at de konferencer, der var associeret med mindre recidiv risiko var de konferencer, hvor de unge kriminelle oplevede retfærdighed, følte sig involverede i processen, og hvor de unge selv havde medindflydelse på de efterfølgende sanktioner. Som Maxwell og Morris (2000) skriver, ville det optimale være, at "...achieving a process that increases the chance the young person will feel truly sorry for what they have done, show their remorse to the victim and make amends for what has happened" (i Stubbs, 2004, p. 5). Dette læner sig op ad teorien bag RJ om, at krænkeren kan have behov for hjælp til direkte og autentisk ansvarspåtagelse for at kunne reducere sin kriminelle adfærd (se Zehr, 2002, p. 20).

2.3 Opsummering af tematikker og resultater indenfor Restorative Justice ved unge kriminelle uden seksuelle overgreb

Der synes at være to gennemgående tematikker indenfor forskningslitteraturen af RJ ved unge. Det vil sige, at der er fokuseret på, om ofrene oplever retfærdighed i forbindelse med programmet i forhold til at skulle igennem en retssag. Herudover er der fokus på de unge kriminelles recidivrater. Forskningslitteraturen omkring RJ ved unge kriminelle synes at fremvise en positiv effekt i forbindelse med ofrenes tilfredshed med processen frem for traditionel håndtering af kriminalitet (retssystem) samt positive recidiv studier. De optimistiske resultater indenfor RJ ved unge kriminelle har ført til en forsigtigt stigende interesse for anvendelsen af RJ ved mere alvorlige former for kriminalitet, så som seksuelle

overgreb af og imod børn (se f.eks. Braithwaite & Daly, 1994; Morris & Gelsthorpe, 2000; Hudson, 1998, 2002; Morris, 2002; Koss et al., 2003; McAlinden, 2005 og Jülich, 2006, refereret i Cossins, 2008, p. 359)

Til trods for (til tider) tvetydige resultater og usikre måleinstrumenter, er der fremført optimistiske resultater med RJ programmer ved unge kriminelle uden seksuelle overgreb, hvad angår recidiv rater og ofres oplevelser af retfærdighed. Det kan dog diskuteres, om der ikke også burde foretages flere studier af, hvorledes krænkeren oplever RJ i forhold til retssager.

Nedenstående vil det blive undersøgt, om lignende tematikker og resultater er gældende for forskningslitteraturen omkring unge seksuelle krænkerer samt ofrene for seksuelle overgreb.

2.4 Restorative Justice ved unge seksuelle krænkerer og deres ofre - tematikker

Den seneste udvikling indenfor Restorative Justice er at undersøge mulighederne for at implementere mediationsprogrammer ved unge seksuelle krænkerer under 18 år. Denne interesse udspringer af den samme problematik som ved de unge kriminelle; at retssager ikke er i stand til at tilgodese ofrenes emotionelle behov. Hertil kommer, at seksuelle overgreb begået af unge under 18 år har en lav opklaringsrate, hvilket blandt andet har betydet, at mange ofre vælger ikke at anmelde overgrebene (se f.eks. Daly, 2004)

Indenfor dette interessefelt (RJ ved unge seksuelle krænkerer) er forskningsartiklerne i højere grad præget af ideologiske diskussioner end egentlig effektforskning. Det vil sige ideologiske diskussioner, der opstår når en retfærdigheds- teori, som RJ oprindeligt var tænkt som, skal aktualiseres og forsøges anvendt på unge seksuelle krænkerer. Det vil sige, om det er retfærdigt nok i forhold til ofret og samfundet at lave mediation frem for at give krænkeren en retslig straf, samt om RJ i praksis kan tilgodese alle parter behov, som det i teorien er tiltænkt. Der synes at være en massiv modstand imod at anvende mediation ved seksuelle overgreb (Se f.eks. Mercer & Henniker, 2006; Cossins, 2008) Spørgsmålet om RJ er retfærdigt nok ved unge seksuelle krænkerer, vil blive nærmere diskuteret under diskussionsafsnittet.

Nedenstående beskrives den litteratursøgning, søgestrategi, der har skaffet adgang til de studier, der beskæftiger sig med unge seksuelle krænkerere. Det vil herefter blive forsøgt afklaret, hvilken effekt RJ har på unge seksuelle krænkerere og på deres ofre.

Kapitel 3 Metodologi

Dette afsnit beskriver en trin for trin beskrivelse af litteratursøgningen, inklusive søgestrategier, inklusion og eksklusionskriterier. Der vil i litteratur reviewet udelukkende blive præsenteret udenlandsk litteratur, da alle undersøgelserne er foretaget i Sydafrika.

3.1 Søgestrategi, inklusion og eksklusionskriterier

Til udarbejdelse af dette litteratur review blev der foretaget en systematisk søgning i PsychInfo, en psykologisk søgedatabase. Søgning på litteraturen i PsychInfo d. 10.05.2009 med søgeord "victim offender mediation", earliest to 2009, gav 48 hits. En systematisk gennemgang af disse referencer via gennemlæsning af alle abstracts viste, at størstedelen af studierne på PsychInfo beskæftiger sig med kriminelle unges recidiv i forbindelse med mediation. Et stort antal studier beskæftiger sig ligeledes med, hvorledes ofre for forskellige former for kriminalitet oplever en mediation. Et fåtal af studierne beskæftiger sig med implementeringen af restorative justice programmer og med restorative justice som en alternativ form for straf. Til sidst er der studier, der beskæftiger sig med det teoretiske fundament bag mediation, ligesom der er en interesse for studier, der beskæftiger sig med betydningen af, at ofret modtager en undskyldning fra krænkeren.

Det blev inden søgningen, i henhold til specialets formål, bestemt at inkludere empiriske studier, der

- a) beskæftiger sig med RJ programmet "Konferencer"
- b) beskæftiger sig med unge seksuelle krænkerere
- c) beskæftiger sig med, hvorledes unge seksuelle krænkerere og deres ofre oplever processen og udfaldet af RJ programmer.

Der findes på PsychInfo ingen studier, der specifikt beskæftiger sig med alle ovenstående inklusionskriterier. Der findes derimod, som skrevet, studier, der fokuserer på restorative justice programmer ved unge kriminelle – ikke seksuelle krænkerere, men unge med andre former for kriminel adfærd (kriminalitet i form af overfald, tyveri, røveri og vandalisme)

Efter denne systematiske søgning i PsychInfo, blev der d. 10.5.2009 foretaget en intensiv Internet søgning på litteratur om effekten af RJ programmer ved unge seksuelle krænkere. Der blev anvendt en række ustrukturerede dataindsamlingsmetoder for at lokalisere studier vedrørende mediationsprogrammer for unge seksuelle krænkere og deres ofre. Ved denne søgning gjorde de samme inklusions kriterier sig gældende som ved den mere systematiske søgning i PsychInfo.

En søgning i databasen www.restorativejusticeonline.org/research med søgeord "victim offender mediation" gav ét studie, der overholdt nogle af de oprindelige inklusionskriterier for dette speciale formål.⁵ Herefter indledtes en omfattende kilde til kilde søgning ud fra dette studie, hvilket resulterede i en viden om, at der findes studier, der både taler for og imod brugen af RJ ved unge seksuelle krænkere, og at det primært er Daly (2003, 2004, 2006) og Cossins (2008), der har undersøgt dette område.

Kapitel 4 De inkluderede studier

På baggrund af ovenstående internet søgning og efterfølgende kilde til kilde søgning er følgende studier inkluderet i dette speciale:

Tabel 1

Forfattere (årstal), Titel:	Metode / Måleredskab	N=	Resultater
Daly, Curtis-Fawley & Bouhour (2003) "Sexual Offence cases finalised in court, by conference, and by formal caution in South Australian for young offenders, 1995-2001"	Det første pilotstudie om effekten af Restorative Justice versus traditionel retssystem ved unge seksuelle krænkere og deres ofre. Studiet er foretaget 6 ½ år efter sagernes afslutning.	378 unge seksuelle krænkere og 451 ofre	Fandt optimistiske resultater for RJ konferencer i relation til mindskede recidiv rater og større tilfredshed blandt deltagernes i forhold til retssager.

⁵ Det drejer sig om en undersøgelse af Koss (2006), der beskæftiger sig med behandling af de unge seksuelle krænkere i USA og Canada. Hun beskriver, hvorledes den dominerende straf-mentalitet bør suppleres af en genoprettende optik. Bliver opsummeret i nærværende speciales konklusion.

Daly, K & Curtis-Fawley (2004) "Justice for victims of sexual assault: court or conference?"	Studie, der undersøger to ofres oplevelser med RJ konferencer Studiet er foretaget 2-6 uger efter konferencernes afslutning.	2 ofre for seksuelle overgreb begået af unge seksuelle krænkerere.	Fandt fordele og ulemper ved RJ i sager om seksuelle overgreb. Fandt specifikke problematikker ved anvendelsen af konferencer ved intrafamiære overgrebssager.
Cossins, A (2008) "Restorative Justice and Child Sexual Offences"	Annie Cossins gen-analyserer Dalys studier fra 2004 og 2006 for at undersøge, om resultaterne er valide.	-	Argumenterer for, at der ikke er nok belæg for at konkludere, at ofre for seksuelle overgreb oplever større retfærdighed ved RJ programmer end ved retten. Argumenterer for, at der er risiko for, at ofre retraumatiseres ved at mødes ansigt til ansigt med krænkeren.

Der er, som skrevet i specialet, specifikke målsætninger for RJ programmerne i teorien. De skal først og fremmest tilgodese alle parter behov og søge at reparere de bånd, der er gået i stykker i kraft af den kriminelle handling. De primære behov synes i teorien at være,

(a) at ofrenes behov for bevidning aktualiseres for at forhindre en statisk offer-rolle i fremtiden, (b) at krænkerne hjælpes til ansvarspåtagelse med det formål at kunne reducere den kriminelle adfærd, samt (c) at familier søges genforenet efter overgrebene, så frem at der er foregået seksuelle overgreb indenfor familien. Restorative justice er ikke specifikt udviklet til at håndtere intrafamiære overgrebssager, men der synes at tegne sig et billede af, at disse specifikke sager er de primære sager på konferencer. Dette mønster giver Mimi Strange et bud på under mit interview i den efterfølgende undersøgelse af danske erfaringer.

Det vil nu blive efterprøvet, om disse teoretiske målsætninger bliver omsat i praksis, det vil sige, om ovenstående teoretiske målsætninger bliver undersøgt i forskningslitteraturen.

4.1 Resultater af de inkluderede studier

Da de inkluderede studier kun består af to forskeres resultater og diskussioner, er der i dette speciale valgt at behandle studierne særskilt for til sidst at diskutere dem. Dette formodes at være til fordel for et større overblik og gennemsuelighed for læseren. Der er i dette speciale valgt at udtrække de tematikker, der synes at være i fokus for de inkluderede studier, og som

har relevans for specialets problemformulering. Ved Dalys studier er der tale om følgende tematikker: recidiv studier, ofrenes oplevelse med konferencer, samt en problematisering omkring anvendelsen af konferencer ved intrafamiære overgrebssager. Ved Cossins (2008) studie er der tale om en analyse af Dalys studier fra 2003, 2004 og 2006. Cossins (2008) diskuterer de uddagede tematikker fra Dalys studier. Den sidstnævnte tematik omkring anvendelsen af konferencer ved intrafamiære overgrebssager synes relevant for dette speciale, da der, som skrevet, er et højt antal krænker, der finder deres ofre indenfor familien (Daly et al., 2003). Denne diskussion skal ligeledes anvendes i den efterfølgende kvalitative undersøgelse af danske erfaringer med RJ programmer i en undersøgelse, om der her ses samme tendenser og problematikker.

Daly, Curtis-Fawley & Bouhours (2003) undersøgte, om det er en fordel at anvende RJ konferencer⁶ i sager med seksuelle overgreb begået af unge under 18 år, eller om der er større retfærdighed indenfor det traditionelle retssystem. Daly et al. (2003) har i denne undersøgelse foretaget det første systematiske pilotstudie om udfaldet af henholdsvis konferencer og retssager. Studiet inddrager 387 unge seksuelle krænker med en gennemsnitsalder på 14,3-15,6 år, der på grund af politianmeldelser er under anklage for seksuelle overgreb. 97 % af krænkerne var drenge. Ofrene havde en gennemsnitsalder på 8,6-13 år. 78 % af ofrene var piger. Studiet er gennemført 6 ½ år efter at konferencerne og retssagerne fandt sted. Data til studiet er fundet i officielle arkiver, da forfatterne ikke var til stede under konferencerne eller retssagerne. Formålet med studiet var at undersøge, om konferencer har en effekt på recidiv rater, samt om konferencer opleves mere retfærdige i forhold til en retssag.

Hvad angår recidiv rater førte undersøgelsen til følgende tabel:

Proces:	Recidiv rate (%)
Konference	61
Konference + Mary Street Programmet	42
Retssag	65
Retssag +Mary Street Programmet	50

---

⁶ For beskrivelse af Konferencer, se p 15.

Daly et al (2003) fandt, at recidiv raten var lavere for de unge seksuelle krænkerere både ved retssager og konferencer, hvis de unge tillige havde indgået i behandlingsprogrammet Mary Street Program⁷.

Behandlingsprogrammet viste sig at have en bedre effekt på deltagerne ved en konference, men uden deltagelse i Mary Street Program var recidiv raten stort set ens for krænkerne ved konferencer og retssager (61 % og 65 %).

Hvad angår ofrenes oplevelse af konference versus retssag, forholdt det sig ved konferencer således, at 67 % af de unge seksuelle krænkerere tilstod det seksuelle overgreb med det samme, 29 % tilstod efter en indledende benægtelse, 4 % tilstod ikke. Ved retssagerne forholdt det sig som følger: 18 % tilstod med det samme, 29 % tilstod efter benægtelse, 26 % tilstod ikke. Dette viser, ifølge Daly et al (2003), at der ved konferencer er større chance for, at ofrene oplever en tilståelse og herved en bevidning end ved retssager.

Daly et al (2003) fandt, at 50 % af sagerne ved retten enten blev afvist eller trukket tilbage, hvilket betød, at et stort antal ofre ikke fik en bevidning, og at de (formodentlig) skyldige krænkerere ikke blev tvunget til en ansvarspåtagelse. Ofre i retten måtte møde op til (i gennemsnit) 6 retsmøder for at følge processen, og næsten 20 % af ofrene måtte møde op til mere end 10 høringer. Hvis ofrene mødte op i retten den dag, sagen skulle afgøres, måtte halvdelen indse, at deres sag var frafaldet. Dvs. i omkring 50 % af sagerne måtte offeret gå fra retten med uforrettet sag.

Daly et al (2003, p. 20) konkluderer, at deres forskning "... suggests that conferences have the potential to offer victims a greater degree of justice than court, including public validation of the harm suffered via the young person's admission of the offence and a forum for apology and reparation". Dette beviser netop den pointe, der er blevet fremstillet i dette speciale om, at ofre har behov for validering og bevidning. Ifølge Daly et al. (2003) giver konferencer denne mulighed.

I 2004 udgav Daly & Fawley en undersøgelse om to unge ofres oplevelser med en RJ konference. I deres pilotstudie fra 2003 havde de ikke haft mulighed for at interviewe deltagerne, og ønskede i deres studie fra 2004 at aktualisere dette (interview foregik 2-6 uger efter de to konferencer). De ville undersøge, hvorledes to forskellige overgrebsager udspillede sig før, under og efter en RJ konference. Den ene sag omhandlede en tilfældig

---

⁷ Se bilag 1 for yderligere information.

fremmed krænker, mens den anden sag involverede en intrafamiliær overgrebssag. Ved den første sag var Rosie på 12 år blevet forsøgt voldtaget af en fremmed dreng, Rick, på 17 år. Hun havde anmeldt voldtægtsforsøget til myndighederne, og sagen blev visiteret til en konference. Den anden sag involverede gentagne seksuelle overgreb mellem to stedsøskende, Zac og Tanya på 16 og 12 år. Tanyas mor og stedfar beskyldte Tanya for selv at have ansvar i overgrebene, og denne manglende støtte betød, at Tanya flyttede hjem til sin mormor. Sagen blev anmeldt til myndighederne og blev visiteret til en konference. Studiet identificerede de problematikker, der kan opstå ved konferencer, når der er tale om intrafamiliære overgrebssager. Særligt var der ved den intrafamiliære overgrebssag fokus på forældrenes delte loyalitet i forhold til børnene inden konferencen. Nedenstående præsenteres de to sagers resultater særskilt, hvorved læseren kan danne sig et overblik over konferencernes forskellige proces og udfald.

Rick og Rosie – fordele og ulemper:

Fordelen var, at Rosie fik fortalt hendes historie og blev hørt af Rick og hans familie. Til trods for, at Rick forsøgte at minimere omfanget af hans overgreb, var mediator i stand til at korrigere ham og holde ham fast på at berette korrekt om overgrebet. Rosie følte, at hun redefinerede sig selv ved at styre samtalen og fik skilt sig af med offer-rollen. Den største fordel var, at Rick og Rosie ikke var tilknyttet samme lokalsamfund, så der var ingen overhængende fare for, at overgrebet ville gentage sig. Ulemperne var, at der var en overrepræsentation af støttepersoner til Ricks fordel, hvilket tydeliggjorde en negativ magtfordeling i forhold til Rosie, der kun havde sin mormor med under konferencen. Herudover var Rosie ikke tilfreds med den straf, Rick fik (få måneders behandling på Mary Street Program) og fandt derfor, at han slap for let. Men overordnet var Rosie tilfreds med konferencen.

Zac og Tanya - fordele og ulemper:

Fordelen var, at Tanya følte en styrke i at have deltaget på konferencen; at hun havde turdet konfrontere sin stedbror. Det var ikke et mål for konferencen, at familien skulle genforenes, så det er uvist, hvilken effekt konferencen har haft på familiens relation.

Ulemperne var, at stedbroderen, Zac, var truende overfor Tanya under konferencen. Han blev vurderet til at være mentalt ustabil. Han minimerede omfanget af sit overgreb og lagde skylden over på Tanya. Hans undskyldning syntes ikke oprigtig. Inden konferencen havde

Tanya oplevet negative reaktioner fra familien. De var af den opfattelse, at hun selv havde været indforstået med overgrebene. Til trods for denne oplevelse inden konferencen, støttede familien hende under konferencen. Hvad angår strafudmålingen, forsøgte Zacs far at minimere Zacs behandlingstid på Mary Street Program, da han mente, at det ville skade Zac yderligere med den slags behandling.

Der er store forskelle mellem de to sager og enkelte ligheder. Rosie oplevede en stor støtte fra hendes mormors side. Hun ønskede at blive konfronteret med Rick, og indvilgede i en konference. Hun havde, ifølge Daly et al. (2004, p. 19) generelt en positiv oplevelse med konferencen. Hun udtalte, at "... The world have been lifted off my shoulders", hun var overbevist om, at Rick følte anger, og hun var lettet over at have fortalt sin historie. Tanyas mor og stedfar derimod var inden konferencen overbeviste om, at Tanya selv havde indvilget i de seksuelle overgreb. Moderen udtalte, at der nok bare var tale om "rampant hormones" (Ibid., p. 13). Tanya forblev vred og bange for Zac efter konferencen. Selv om hun var glad for at have deltaget på konferencen, var der ikke sket nogen emotionel eller psykologisk forandring i hende. Dette kan ses i lyset af de forskellige former for overgreb, de var udsat for. Rosie var udsat for et enkelt overgreb af en fremmed dreng, mens Tanya havde været udsat for manipulerende og tilbagevendende seksuelle overgreb af hendes stedbror i hendes hjem over tre måneder. Ligesom Rosie, var Tanya ikke tilfreds med den straf Zac fik tildelt, og begge ofre havde udtalt, at deres mening om strafudmålingen ikke blev taget alvorlig. Tanya udtalte: "...the whole thing (the agreement) he had to do was really crap. Had the case gone to court it would have been messier, but the agreement would have been a lot better" (Daly, 2004, p. 16).

Dette understøtter et argument om, at RJ først skal tilbydes seksuelle krænkere efter en domsfældelse, som vil blive omtalt i nedenstående diskussion. På den måde vil det ikke være op til de enkelte parter at finde en passende straf, men udelukkende være et spørgsmål om bevidning.

Et vigtigt tema i dette studie synes at være diskussionen om, hvorvidt ofres tilfredshed kan måles. Daly et al (2004, p. 20) skriver: "... what victims bring to a legal process (whether court or conference), memories of the assault and its contexts, their resilience and outlook, and other people who surround the case, all of these things may be just as consequential as

the legal process itself". Det vil sige, at tilfredshed med en proces afhænger af de omstændigheder, ofrene har været udsat for, inden de deltager på en konference eller i en retssag. Dette kombineret med dygtige mediatorer, der sikrer at deltagerne opnår en mulighed for at fortælle deres historie.

I 2006 foretog Daly et al. på baggrund af deres pilotstudie i 2003 en ny undersøgelse, der skulle belyse forskellen mellem en traditionel retssag og RJ konference. Fokus for dette studie var ligesom pilotstudiet i 2003 recidiv rater og retfærdighedsstudier i forhold til traditionelle retssager. Dette studie lægger op til diskussionen om, hvorvidt RJ programmer er retfærdige nok ved unge seksuelle krænkerer, eller om en retssag kan tilbyde større retfærdighed. Denne diskussion bliver et omdrejningspunkt for det efterfølgende diskussions afsnit.

Studiet præsenterer resultater fra omkring 400 sager, hvor unge seksuelle krænkerer og deres ofre enten har været igennem en RJ konference eller igennem det traditionelle retssystem. For at se de tekniske detaljer for indsamling af data til dette studie, se: Daly, Curtis-Fawley & Bouhours, 2005. I alt var der tale om 365 unge seksuelle krænkerer og 385 sager at evaluere (nogle af de unge havde begået flere overgreb). Der var tale om 227 afsluttede retssager (59 %), 119 afsluttede konferencer (31 %) og 41 sager med en betinget dom (10 %). Alle sager blev meldt til politiet og herefter blev det af politiet vurderet, om sagen skulle i retten eller behandles ved en konference. For at se vurderings-kriterierne for at lade en sag komme for retten eller på en konference, se Daly, Curtis-Fawley & Bouhours, 2005 Gennemsnitsalderen for de unge krænkerer, da de begik deres overgreb, var 14,1-15,6 år. (krænkerne ved konferencer var de yngste). 97-98 af krænkerne var drenge, mens 66-79 % af ofrene var piger.

Resultater så ud som følger:

Ofrenes oplevelse af retfærdighed

Lige som ved studiet i 2003, defineres retfærdighed i dette studie som ofrets mulighed for en bevidning eller ud fra, om krænkeren bliver fundet skyldig i retten (eller selv erklærer sig skyldig). Det fremgik af studiet, at 94 % af de unge krænkerer ved de 118 konferencer tilstod overgrebet. Ved de 227 retssager blev kun 51 % af de unge seksuelle krænkerer fundet skyldige. De resterende sager blev enten afvist, eller anklagen blev trukket tilbage. Det tog

tillige mere end dobbelt så lang tid at afslutte en retssag (gennemsnit 6,6 måneder) som en konference (gennemsnit 3,2 måneder). Generelt set fandt Daly et al. (2006), at ofre var bedre tjent med at lade deres sag gå igennem en konference end en retssag. Hovedårsagen hertil var, ifølge Daly et al. (2006), at der ved konferencer var et stort antal tilståelser og skræddersyede strafudmålinger. Daly et al. (2006) konkluderede, at så længe krænkeren ved en retssag havde muligheden for at erkende sig uskyldig, ville offeret være i risiko for en retraumatisering og ikke opnå en offentlig bevidning. Ved konferencer var der flere krænkerere, der blev sendt til omfattende behandling på Mary Street Program, i samfundstjeneste, og flere krænkerere blev benægtet fremtidig kontakt til offeret.

Recidiv studier:

Generelt set var recidiv raten større for de unge, der har været igennem en retssag (66 %), end dem, der havde været igennem en konference (48 %). De unge krænkerere, der ligeledes deltog i Mary Street Program var associeret med en signifikant lavere recidiv rate. De unge, der havde deltaget i både konference og Mary Street Program havde den laveste recidiv rate (43 %). Det konkluderes af Daly et al. (2006), ligesom i 2003, at deltagelse i et behandlingsprogram er associeret med en signifikant mindre recidiv risiko, hvad enten der indledningsvis er foregået en retssag eller en konference. (s. 350).

Nedenstående inddrages Cossins (2008) kritik af Daly et als studier.

Cossins (2008) har foretaget en evaluering af Dalys studier fra 2003, 2004 og 2006, med det formål at udforske de formodede fordele og problematikker, som Daly et al. har fremført omkring anvendelsen af RJ i sager med seksuel kriminalitet blandt unge krænkerere. Ud over at fokusere på recidiv rater og tilfredshedsstudier, undersøger Cossins (2008) tillige, om RJ er i stand til at udligne magtbalancen og rollefordelingen mellem de involverede parter (offer og krænker-rollerne), samt om RJ er i stand til at hele de sår, ofrene er blevet påført efter overgrebene. Der vil i dette speciale ikke blive gået i dybden med alle disse tematikker, men udelukkende blive udtrukket følgende tematikker: om konferencer kan tilbyde ofre en mere retfærdig behandling end retssager, om hvorvidt konferencer har indflydelse på recidiv rater, samt om konferencer er egnede i sager, hvor ofrene for overgrebene er intrafamiliarer. Cossins (2008) fandt, til forskel fra Daly et al., at der ikke er belæg for at konkludere, at RJ

konferencer kan tilbyde ofre en større retfærdighed end en traditionel retssag, og at der tillige er risiko for, at ofre retraumatiseres under et ansigt til ansigt møde med krænkeren under en konference. Her følger Cossins (2008) analyse af Daly et als. studier. Af de 227 retssager, blev 18 af dem sendt for en dommer. Af disse 18 krænkerer, tilstod de 6 af dem. Det vil sige 33 %. Af samtlige 344 sager i studiet, blev 32,3 % sendt til konferencer. Det vil sige, at der er lige så stor chance for tilståelse mellem konferencer og retssager. Set i dette lys, argumenterer Cossins (2008) for, at så længe politiet vælger, hvilke sager der skal til en konference, og hvilke der skal for en domstol, er der ingen forskel mellem garanti for tilståelse og bevidning. Ifølge Cossins (2008) bygger argumenter om, at RJ skulle være en højere form for retfærdighed udelukkende på spekulationer. Ifølge Cossins (2008) er der endnu ikke foretaget studier om ofres emotionelle reaktioner og graden af deres tilfredshed efter et RJ program eller efter processen ved en retssag. Adskillige studier omkring ofre for ikke-seksuel kriminalitet har vist et højt niveau af tilfredshed og retfærdighed (Strang, 2002; Latimer et al. 2001 i Cossins, 2008, p. 363)., men det betyder, ifølge Cossins (2008), ikke nødvendigvis, at der er tale om genopretning eller heling. Wemmers (2002) evaluerede 25 RJ programmer og fandt, at en del af ofrene fik det værre efter deltagelsen i RJ programmerne, hvilket fik Wemmers (2002) til at konkludere, at "...secondary victimization is a real risk associated with restorative justice" (i Cossins, 2008, p. 363). Wemmers (2002, p. 51), har på baggrund af et review fundet, at "...Victims of violent crimes were equally pleased regardless of whether their case was treated by the court or by conferencing". Det kan derfor, ifølge Cossins (2008), formodes, at ofre for seksuelle overgreb, der er igennem en retssag, vil være lige så tilfredse med processen som ofre ved en konference. Desuden mener Cossins (2008), at ofre ved en retssag undgår den potentielle retraumatisering ved ikke at skulle konfronteres ansigt til ansigt med krænkeren. Da Daly et al (2003 og 2006) ikke var til stede under selve konferencerne eller retssagerne, er det, ifølge Cossins (2008) ikke muligt at måle ofrenes oplevelser med processen eller udfaldet. Ifølge Cossins (2008) er det en spekulativ konklusion, at der skulle være større retfærdighed med den ene proces frem for den anden. Cossins (2008) diskuterer, hvorvidt Mary Street Program spiller en rolle for recidiv raten. Som Cossins (2008, p. 368) skriver: "...the key variable in reoffending rates by convicted juveniles is not conferencing versus court, but the lack of sex offender treatment post-conviction". Daly (2006, p. 350) observerer, at "the findings suggest that a targeted programme for adolescent sex offenders may have a greater impact on reducing reoffending

than whether a case is finalized in court or by conference”. Det er altså ifølge Cossins (2008) mere aktuelt at overveje et generelt krav om behandlingsforløb, end at fortsætte en diskussion om, hvorvidt konferencer eller retssager giver den laveste recidiv rate. Cossins (2008) evaluerede Dalys studie fra 2004, hvor der er foretaget en undersøgelse af to konferencer med unge seksuelle krænker og deres ofre og pårørende. Cossins (2008) mener, at dette studie viser alle de potentielle farer ved at lade offer og krænker mødes ansigt til ansigt sammen med deres pårørende. Cossins (2008) nævner (a) den manglende garanti for sikkerhed under processen, (b) krænkerens mulighed for under de uformelle rammer at kunne minimere sin skyld (dele skylden med offeret), og til sidst (c) problematikken omkring de pårørendes blandede sympati mellem offer og krænker (ved familie-overgreb). De to ofre i Daly et al. (2004) studie udtalte efter konferencerne, at de fandt processen ubehagelig, og at de følte sig pressede og forulempede af krænkeren og dennes pårørende. Cossins (2008) udtrykker stor skepsis over at foretage konferencer ved sager, hvor der er tale om intrafamiliar overgreb (stedsøskende), da dette kan resultere i uforudsete problematikker både under og efter konferencerne. Til trods for denne bekymring har det vist sig, at flertallet af sagerne ved konferencer inkluderer intrafamiliar overgreb. Ved Daly (2006) udgjorde 37 % af sagerne ved konferencer intrafamiliar overgreb.

Nedenstående følger en metodekritik af den måde, hvorpå de inkluderede studier er foretaget. Denne kritisk skal danne grundlag for en efterfølgende diskussion.

Kapitel 5 Metodekritik

Indledningsvis præsenteres en metodekritik af den generelle forskning indenfor RJ med unge kriminelle uden seksuelle overgreb. Herefter en metodekritik af de inkluderede studier.

Den mest gennemtrængende kritik synes at være en manglende konceptuel tydelighed i forskningen af RJ ved unge kriminelle.

Hirsch et al. 2003, p. 22, (i Stubbs, 2004, p. 4) har fremført kritikpunkter af forskningen som: (a) for mange uklare målsætninger, (b) uspecificerede metoder, (c) for mange ambitioner og uklare evalueringsstandarder. Der er sjældent sammenhæng mellem evalueringskriterier og de intendede målsætninger. Ifølge Stubbs (2004) er de fleste formodninger om fordelene ved RJ ikke empirisk evalueret. Hertil udtaler Weitekamp (2000, p. 108 i Stubbs, 2004, p. 9)

på baggrund af internationale forskningsresultater at: "...while victim-offender mediation, VOM, and restorative justice models appear sound in theory, their evaluations suffer from a number of shortcomings. These include: the unsystematic application of restorative justice models and programmes; a disproportionately high number of juvenile, first-time and property offenders; poor planning, unsystematic implementation and short-term evaluations" (i Stubbs, 2004, p. 4). Van Ness & Schiff (2001) skriver, at: "...The most commonly evaluated claim relates to the satisfaction of the victims although satisfaction has been measured inconsistently and it is not always clear what the construct means" (i Stubbs, 2004, p. 4). Strang (2002) skriver i henhold til dette, at: "...restorative justice practices show promise of offering crime victims more justice than they currently receive from an adversarial justice system" (p. 158-159) men ligeledes, at "...victims usually had a better experience with a conference than with court, but that sometimes a conference was a much worse experience than court (p. 153). Herudover identificerede Strang i hendes RISE studie (2002), at der ikke var tilstrækkelig forberedelse af ofret inden konferencen (pre-mediation), konferencerne kunne forekomme ringe organiserede, mediatorerne var ikke veluddannede til at bestride jobbet, der var ikke tilstrækkelig opfølgning af de indgåede aftaler efter konferencen, og desuden var der et for stort krænker-fokus under konferencen. Alle disse ovennævnte kritikpunkter kan have haft indflydelse på ofrenes negative oplevelse med konferencen. (Strang, 2002, p. 154). Disse ambivalente resultater gør det vanskeligt at måle en effekt af programmerne.

Daly et al (2003, 2006) har foretaget de første empiriske studier af effekten af RJ ved unge seksuelle krænker og deres ofre, men deres studier bygger på de data, der var til rådighed i de retslige dokumenter. Forskerne var ikke til stede under de omtalte konferencer eller retssager. Dvs. det har ikke været muligt at vide, hvad der er blevet sagt under konferencerne eller i retten, og der har ikke været mulighed for at interviewe deltagerne omkring deres oplevelser med processen.

Kapitel 6 Diskussion

I dette afsnit diskuteres analyseresultaterne af de inkluderede studier. Det vil sige, at der i dette afsnit vil blive diskuteret de forskellige tematikker, der er identificeret i

forskningslitteraturen. Disse perspektiveres efterfølgende til den øvrige forskning omkring RJ ved unge kriminelle uden seksuelle overgreb. For overblikkets skyld, har jeg valgt at diskutere de forskellige tematikker individuelt.

6.1 Diskussion af de inkluderede studier og den øvrige forskning

Der er i de inkluderede studier lagt op til diskussioner om, hvorvidt RJ konferencer har en effekt på unge seksuelle krænker og deres ofre. De forskellige forskere har haft fokus på bestemte tematikker til at besvare dette spørgsmål. Disse har gennemgående været recidiv studier samt ofrenes oplevelser med konferencer versus retssager. Der vil i dette diskussionsafsnit blive samlet op på disse diskussioner for på den måde at kunne formode / konkludere, om RJ konferencer er effektive overfor unge seksuelle krænker og deres ofre. Med ”effekt” refereres der til, om konferencer påvirker krænkernes recidiv rate, om konferencer har en effekt på ofrenes oplevelse af retfærdighed omkring deres sagsbehandling. Det er påvist i forskningslitteraturen, at stort set alle diskussioner omhandler en sammenligning mellem konferencer og retssager med hensyn til disse variable. Derfor vil der i dette diskussionsafsnit blive samlet op på resultaterne af disse studier. Der vil blive inddraget de inkluderede studier samt en del af den større forskningslitteratur omkring unge kriminelle. For at tydeliggøre de forskellige tematikker, er der valgt at diskutere dem individuelt.

6.1.1 Tilfredshed / retfærdighed

Begreberne tilfredshed og retfærdighed bliver anvendt som effektmåling i forhold til ofrene. Det kan diskuteres, hvorfor der ikke ligeledes laves effektmålinger af krænkernes oplevelse af retfærdighed, eller hvorfor netop disse begreber anvendes som effektmålinger. For hvordan vurderes det, om noget er retfærdigt? Ville det ikke være mere hensigtsmæssigt at undersøge, om mediationen havde en langtidseffekt på deltagerne i stedet for at undersøge en umiddelbar tilfredshed?

Strang (2002) diskuterede i sit RISE studie, om RJ kan tilgodeses både offer og krænkernes behov. Om RJ programmer er en proces, hvor ofret ”taber”, hvis krænkeren ”vinder”? Det vil sige, om begge parter kan få tilgodeset deres behov uden at det bliver på bekostning af den anden part. Morris og Maxwell (2001) oplevede vanskeligheder med dette i deres studie,

men ifølge Strang (2002) er det muligt at opnå en "win-win-situation". Denne påstand har hun undersøgt ved at sammenligne spørgsmål til både offer og krænker (e.g. forstod krænkeren hvordan andre følte og oplevede offeret, at undskyldningen var ægte?) Hvis et flertal af begge parter svarede positivt, blev det klassificeret som en "win-win-situation" (p.160). Det vil sige, at krænkeren følte empati med ofret, og at ofret oplevede en autentisk undskyldning fra krænkeren. Ifølge Strang (2002) var konferencer signifikant bedre end retssager til at provokere empati, og win win situationer var hyppigere ved konferencer end ved retssager. For at opnå denne win win situation er det vigtigt med en omfattende pre-mediation af begge parter for at identificere, hvilke behov de begge har, og for at blive enige om konferencens eventuelle udfald.

Konferencer har, ifølge Strang (2002), vist sig at være den mest tilfredsstillende løsning for ofre, der har oplevet store emotionelle belastning, givet at konferencerne er udført med ekspertise og grundig pre-mediation. Strang (2002) argumenterer for, at ofre for mindre forseelser, hvor der ikke nødvendigvis er tale om et personligt kendskab mellem offer og krænker, vil have større gavn af en retssag end af en konference. Dette begrundes med, at der ved en konference forlanges mere af ofre end ved en retssag, men at der er til gengæld er proportionelt meget at vinde ved en konference; hovedsageligt muligheden for at ændre på den eventuelle offerrolle ved at turde konfronteres med krænkeren. Dette ville måske ikke i samme grad være et tema for ofre for tasketyverier.

6.1.2 Recidiv rater

Shapland et al (2008) har foretaget et litteratur review over effekten af konferencer ved unge kriminelle og har stillet følgende spørgsmål: Har RJ overhovedet en effekt på recidiv rater? Hvilke elementer ved RJ har den bedste effekt på recidiv rater? Hvilken population vil have størst udbytte af RJ? Shapland et al (2008) fandt, at både ofre og krænkerere havde behov for at bearbejde de underliggende problematikker, der havde ført til overgrebene, og at de havde brug for en italesættelse af, hvad overgrebene havde bevirket. Deltagerne udtalte, at konferencer, til forskel fra retssager, gav denne mulighed. Dette bekræfter behovet for en mere omfattende behandlingsindsats for at få identificeret de bagvedliggende systemiske dysfunktioner.

6.1.3 Konference versus retssag

Debatten om, hvorvidt RJ er egnet ved unge seksuelle krænker er, ifølge Daly (2006) polariseret. Bl.a. på grund af de manglende empiriske undersøgelser. Hendes studier har vist hvad der sker, når unge seksuelle krænker kommer for en dommer, og når de kommer til en konference. En vigtig pointe i hendes studier viser, at selv om retssystemet er et sted, hvor (i teorien) mere alvorlige sanktioner kan pålægges krænker, så er retssystemet ligeledes et sted, hvor de anklagede unge har ”retten til” at benægte overgrebet. At de har ret til at benægte overgrebet kan få det resultat, at kun halvdelen af de unge bliver kendt skyldige i overgreb. Resultaterne fra Dalys studier udfordrer de kritikere af RJ, der mener, at retten er den instans, der sender ”stærke budskaber” om, at alvorlige overgreb bliver taget alvorligt. Dalys studier udfordrer dem, der mener, at retssystemet er bedre til at varetage ofrets behov frem for, hvad en konference er i stand til. Sammenlignet med andre former for kriminalitet, er seksuelle overgreb associeret med den største stigmatisering af krænkeren, og af denne og andre grunde, vil mange forsøge at benægte tiltalen. Dette ses bl.a. ved at 13 % af de 115 tiltalte i retssagerne ikke fik nogen form for straf. (Daly, 2006, p. 351). Det skal i denne forbindelse nævnes, at det ikke med sikkerhed vides, om alle de unge faktisk havde begået et overgreb, men at problematikken nærmere ligger i bevisførelsen i retten. En vigtig tematik i Cossins (2008) studie er diskussionen om, hvorvidt RJ skal tilbydes til helt unge seksualkriminelle. Som Cossins (2008) skriver, argumenterer adskillige fortalere for RJ, at krænkeren skal besidde et højt niveau af moralsk modenhed og empati for at kunne gennemføre en vellykket RJ konference. Det vil sige, for at kunne tilvejebringe en heling af ofret og for at kunne ændre krænkerens skadelige adfærd, skal krænkeren autentisk kunne føle et ansvar og medfølelse med ofret. Dette er ikke nødvendigvis en evne, en helt ung krænker besidder (p. 363). (se Daly, 2003, for nærmere diskussion af denne problematik). Et spørgsmål, der kan stilles er, om det er muligt at ændre en krænkens adfærd og offerrollen ved blot at blive konfronteret med hinanden under en konference eller ved at få en dom under en retssag. Dette spørgsmål adresserede Daly et al. (2006) ligeledes i deres studie. Hvad angår fokus på mindsket recidiv risiko, havde retssystemet i højere grad fokus på at ”skræmme” de unge med trusler om yderligere sanktioner i form af ny domsfældelse, fjernelse fra hjemmet osv., mens konferencerne i højere grad fokuserede på mindsket recidiv risiko i form af terapeutisk behandling (Mary Street Programmet). Som resultaterne viste, havde de unge, der modtog behandling på Mary Street Program, den laveste recidiv rate op

til 6 ½ år efter deres retssag eller konference (p. 351). Forskellen er blot, at konferencer i højere grad tilbyder (påtvinger) dette behandlingstilbud end det traditionelle retssystem. I Daly og Curtis-Fawleys (2004) studie, udtalte Tanya, at konferencen ikke havde ændret hendes emotionelle tilstand. Hun indeholdt stadig angst og mistillid efter konferencen. For at ofre kan opnå heling, har de ofte behov for en validering og en bevidning af deres overgreb. I retten skal der først foregå en bevisførelse, før dette kan tilvejebringes. Ved en konference er der ikke tale om bevisførelse, men om en adressering af konsekvenserne af den allerede tilståede adfærd (Daly et al. 2006, p. 341). Et spørgsmål er, om en straf ændrer adfærd eller, som Daly et al (2006) skriver, at der i højere grad bør fokuseres på den unges "journey towards responsibility and respect of self and others" (p.351). Ifølge Daly et al. (2006) er denne rejse først mulig, når den unge vedkender sig sit ansvar, hvad enten det sker i retten eller under en konference. I denne forbindelse giver konferencer, ifølge Daly et al. (2006), mulighed for at både offer og krænker opnår det, de har brug for; en bevidning og en ansvarspåtagelse.

Ifølge Daly et al. (2006) er kritikere af RJ ved unge seksuelle krænkeres modstandere af, at ofret skal mødes ansigt til ansigt med sin krænker pga. en potentiel retraumatisering. Daly et al. (2003 og 2006) diskuterer, hvorledes en traditionel retssag ligeledes kan have denne potentielle fare. Resultater fra begge studier viste, at en retssag tog dobbelt så lang tid at afslutte som en konference og omkring 50 % af ofrene oplevede, at sagen frafaldt eller ikke blev gennemført. Ofrene ved konferencer havde bedre muligheder for at fortælle deres historie end ofre i retssagerne (p. 353). Ofre ved en retssag kan ligeledes fortælle deres historie, men dette vil være under et krydsforhør.

Der ligger ligeledes en form for "straf" (retribution) af krænkerne ved konferencer. De skal erkende deres skyld overfor ofret og overfor resten af familien, og de skal indgå i et behandlingsprogram. Hvis den unge ikke er samarbejdsvillig, kan politiet i Sydafrika lade sagen gå tilbage til en traditionel retssag. Ifølge Wallace & Doig (1999) giver konferencer "the opportunities for the stories of victimisation to be heard" og iværksætter en langtidspan for krænkeren, normalt 6-12 måneder. Dog er det ikke forventet, at deltagerne ønsker at blive genforenet, eller at ofrene kan eller vil tilgive krænkeren, eller at krænkeren føler anger over sine handlinger. Der er dog en mulighed for bevidning af ofrets oplevelser og en mulighed for, at krænkeren ændrer sin adfærd (i Daly, 2003, p. 24)

Sagt med andre ord: “the conference may provide an opportunity for remorse and forgiveness, but it’s up to the participants to decide whether to feel remorse or to give forgiveness” (Wallace & Doig, 1999, p. 13, i Daly, 2003, p. 24)

6.1.4 Konferencer *efter* en domsfældelse

Wemmers & Cyr (2005) mener, at krænker og ofre for tyverier, indbrud, vandalisme osv bør tilbydes RJ, men at krænker og ofre for alvorligere overgreb ikke bør tilbydes RJ, da det ikke vurderes retfærdigt nok. Der synes ved alvorlige overgrebssager at være en holdning om, at RJ ikke bør tilbydes eller i det mindste ikke før EFTER en domsfældelse. Dette begrundes med, at RJ programmer kan resultere i, at ofret ”accepterer offerrollen”, i og med, at krænkeren ikke har fået en straf for hans handling, og at det hermed ikke ved lov er stadfæstet, at det er ham, der er skyldig. Et andet argument for, at RJ først skal tilbydes EFTER en domsfældelse er, at en udspekuleret krænker kan vælge at deltage i konferencen for at ”slippe lettere” og få en eventuel strafnedsættelse, og ikke fordi han angrer sin adfærd og oprigtigt påtager sig ansvaret. Denne diskussion kan tages op i forlængelse af Dalys (2004) studie, hvor de to unge ofre udtaler, at de ikke følte, at strafudmålingen var passende. Det burde måske ikke være op til deltagerne at vurdere en passende straf, men i stedet lade strafudmålingen blive vurderet af en officielt udenforstående instans.

6.1.5 Restorative Justice ved intrafamiliar overgrebssager

Daly et al (2003) fandt, at der ved 37 % af konferencerne var tale om intra-familiar overgrebssager. Ved retssagerne var 15 % af sagerne intra-familiar overgreb. Som de beskriver i deres studie fra 2004, er der helt specifikke problemstillinger forbundet med at lave konferencer, hvis offer og krænker bor sammen og er i familie med hinanden. Til trods for, at studiet i 2004 ikke er repræsentativt, illustrerer det stadig de formodede fordele og problematikker ved RJ ved seksuelle overgreb og intrafamiliar overgrebssager (sagen om Tanya). Konferencen var karakteriseret ved konflikter og trusler fra krænkeren og hans far side, og krænkeren optrådte truende overfor offeret, Tanya. Krænkeren vedkendte sig ikke det fulde ansvar, og mente ikke, at han havde overtrådt loven. De to sager viser begge sider af spektret, når det handler om unge seksuelle krænker: en engangsforsæelse begået af en tilfældig fremmed og gentagne seksuelle overgreb begået af et familiemedlem. De to ofre havde derfor forskellige oplevelser af konferencerne. Ofret for det seksuelle overgreb begået

af hendes stedbror, Tanya, udtalte, at hun efter konferencen stadig følte angst og vrede overfor stedbroderen. Tanyas konference viser ligeledes, hvorledes familiemedlemmer (forældre) kan have en delt loyalitet imellem offer og krænker (deres børn). Dette studie tyder på, ifølge Cossins (2008), at intrafamiliære sager er de mindst egnede til at deltage ved konferencer. Der bør foregå en omfattende premediation af alle familiemedlemmer inden afholdelsen af en konference for at sikre sig den bedst mulige støtte til ofret under konferencen. Da genforening ikke var et mål for Tanyas sag, er det ifølge Cossins (2008) vanskeligt at se en fordel ved konferencer frem for en retssag.

Cossins (2008) konkluderer, at det er mere meningsfuldt at diskutere mulighederne for et fast tilbud om psykologisk og pædagogisk behandling til de unge seksuelle krænker, frem for at fortsætte diskussionen om konferencer versus retssager. Særligt i sager, hvor hele familiesystemer er blevet berørt af det seksuelle overgreb. Ved at den unge krænker gennemgår et større, holistisk behandlingsforløb, vil der blive fokuseret på de bagvedliggende faktorer for, at overgrebet fandt sted.

Diskussionen om, hvorvidt der bør laves mediation ved intrafamiliære overgrebssager vil blive uddybet og diskuteret yderligere i den efterfølgende kvalitative undersøgelse af danske erfaringer med denne konstellation.

6.1.6 Tematikker i teorien og tematikker i praksis

Ifølge Daly (2003) er det naivt at tro, at man enten helt kan afskrive eller på den anden side fuldt ud kan acceptere brugen af restorative justice i sager med unge seksuelle krænker og deres ofre (p. 26). Det må nødvendigvis være kontekst bestemt. I tilfælde, hvor krænkeren erkender sit ansvar, angrer sine handlinger er det måske en passende sanktion at lade offer og krænker mødes ansigt til ansigt, mens det ved modsatte tilfælde ikke ville være passende. (Ibid., p. 26).

Efter at have gennemgået forskningslitteraturen og efter at have opstillet de forskellige tematikker, synes det uforklarligt, hvorfor der ikke i højere grad er foretaget studier, der fokuserer på de målsætninger, der er sat i teorien bag restorative justice. Primært synes der at mangle studier, der beskæftiger sig med at hjælpe krænkeren til en ansvarspåtagelse samt

studier, der beskæftiger sig med at nedbryde offerroller. Disse er teoretiske målsætninger, men måske er det vanskeligt at omsætte til praksis?

7 Konklusion på litteratur review

Resultater viser, at både ofre og krænkerer er mere tilfredse med *processen* bag RJ konferencer end retsprocesser. Dog er der blandede resultater omkring *effekten* af konferencerne. Nogle studier viser en tydelig reducereing i recidiv rater, nogle viser ingen reducereing, mens andre studier viser, at konferencer kan medføre en øget negativ effekt. Det er ikke tydeligt fremvist, hvilke aspekter der er virkningsfulde. Ofte mangler studierne at beskrive dynamikken i samtalerne under konferencerne. Der synes at være større fokus på indholdet og rammerne end selve den emotionelle proces, deltagerne gennemgår.

Der synes at være en væsentlig modstand imod at anvende mediation ved seksuelle overgreb, og i særdeleshed ved intrafamiliære overgrebssager (Mercer & Henniker, 2006; Cossin, 2008) Denne diskussion kan i vidt omfang være affødt af, at der i udlandet er tale om, at mediationen fungerer som "alternativ til straf". Det vil sige, at der kan være en eventuel strafnedsættelse ved at deltage på en konference. Dette kan have en betydning af, at en undskyldning ikke er autentisk, og at der ikke med sikkerhed kan forventes en autentisk ansvarspåtagelse. Derudover kan det være problematisk for en familie indbyrdes at skulle udmåle en passende straf til det familiemedlem, der har begået det seksuelle overgreb. Der er, efter min bedste overbevisning, ingen studier, der hverken af - eller bekræfter, om mediation har en effekt på denne form for overgreb. Med effekt kan der refereres til, om deltagerne hjælpes til en genforening.

8 Fremtidig forskning

Der synes stadig at mangle studier, der fokuserer på langtidseffekten af RJ. Undersøgelser, der følger op på, om RJ har haft en effekt på deltagerens senere liv. Der mangler længere opfølgingsperioder for at kunne følge op på, om de indgåede sanktioner er blevet overholdt, for at undersøge, om rollerne (offer- og krænkerrollerne) er forandrede. Strang (2002) har, som skrevet, påbegyndt dette arbejde og har fundet, at en del ofre for blandt andet overfald og røveri følte en psykologisk forbedring med hensyn til angst- vrede- tillid og empati, men der mangler studier af dette indenfor området med seksuelle krænkelser. Daly (2004)

undersøgte, hvorledes to forskellige konferencer kan opleves fra ofrenes optik. Dette studie er brugbart til at identificere styrker og mangler ved selve processen, men der mangler stadig studier, der belyser, om konferencer har en langtidsvirkning på deltagerne, en emotionel virkning. Herudover mangler der studier af, hvorledes krænkeren oplever processen og om han ligeledes hjælpes til en forbedret tilværelse. Hvorfor skal der udelukkende fokuseres på, om han bryder loven igen, i stedet for at undersøge andre kvalitative effektmålinger? Det vil altså sige studier, der ikke kun har recidiv rater som succes kriterier for en konference, men i stedet fokuserer på kvalitative variable som ”øget psykologisk helbred” for både offer og krænker. Dette synes at være hensigten med teorien bag restorative justice.

Det er målet for den efterfølgende kvalitative undersøgelse at se på danske erfaringer med mediation (RJ konferencer) og i særdeleshed at undersøge, om mediation har en effekt på den psykologiske trivsel for både offer og krænker. Der vil ikke være tale om et repræsentativt studie, men blot en illustration af de effekter mediation kan have. Som nævnt i afsnittet ”specialets struktur”, er det vigtigt at holde sig for øje, at denne nedenstående undersøgelse kun tager udgangspunkt i et enkelt dansk behandlingscenter, og derfor ikke nødvendigvis afspejler den generelle danske erfaring med mediation.

----- Del 2 -----

Kapitel 1: Indledning

Som led i dette speciale ønsker jeg at undersøge danske erfaringer med mediation ved unge seksuelle krænker og deres ofre og i særdeleshed at undersøge, om mediation har en effekt på deltagerne psykologiske helbred, på deres trivsel. I litteratur reviewet blev det konstateret, at den udenlandske forskning fokuserer på to primære tematikker, nemlig recidiv studier og retfærdighedsstudier. Det vil med andre ord sige, at den udenlandske forskning laver effektmålinger ud fra, om krænkeren recidiverer samt ud fra, om ofrene oplever en større retfærdighed ved mediationer frem for ved retssager. Det vil nu vise sig, hvilke effektmålinger der arbejdes med herhjemme. Formålet med denne undersøgelse er, som skrevet, at sammenligne danske og udenlandske erfaringer for på denne måde at kunne

diskutere, hvorfor der i udlandet er stor modstand imod mediation, og hvorfor der herhjemme er en øget efterspørgsel på mediation.

Kapitel 2: Metodiske overvejelser og undersøgelsens design

I dette kapitel vil jeg indledningsvis præsentere det behandlingscenter, Projekt Janus, hvor undersøgelsens interview vil finde sted. Beskrivelsen af projektet og beskrivelsen af mediation beror på bilag og statusrapporter fra projektets hjemmeside: www.projekt-janus.dk

2. 1 Beskrivelse af Projekt Janus

I Danmark laves der mediation med unge seksuelle krænker flere steder. Jeg har dog valgt at tage udgangspunkt i et bestemt behandlingscenter, Projekt Janus, der siden 2003 har anvendt mediation som led i et større behandlingstilbud til de unge seksuelle krænker og deres familier. Projekt Janus er en psykologisk behandlingsklinik beliggende i København. Socialministeriet iværksatte pr. 1. april 2003 Projekt Janus som led i Regeringens handlingsplan om bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn. Projektet er i 2006 blevet forlænget for en 4-årig periode. Projektet har til formål at forebygge seksuelle overgreb mod børn ved så tidligt som muligt at gribe ind i forhold til børn/unge, som er seksuelt grænseoverskridende. Behandlingsprojektet tilbyder ambulante behandling til drenge og piger i alderen 6-18 år med seksuelt bekymrende / krænkende adfærd og deres familier. Tilbuddet er rettet mod børn og unge, som har udsat børn for seksuelle overgreb eller seksuelt grænseoverskridende handlinger. Der kan bl.a. være tale om blufærdighedskrænkelser, beføling såvel som grovere seksuelle overgreb. Godt 92 % af de henviste børn/unge er drenge, og knap 8 % er piger. De unge krænkeres gennemsnitsalder på visitationstidspunktet er 13,5 år. 60 % er ligeligt fordelt mellem 13, 14 og 15 år. Ofrene fordeler sig ligeligt på drenge og piger. På visitationstidspunktet udgør de 3-5 årige 15 %, de 6-11 årige 55 %, og 12-14 årige ofre tegner sig for godt 25 %. Den resterende lille gruppe (4,3 %) er ældre end 14 år, men yngre end 20 år.

Projekt Janus tilbyder: (a) Udredning af barnets/den unges vanskeligheder og ressourcer med henblik på vurdering af behandlingsbehov, herunder psykologisk testning (kognitiv, projektiv og neuropsykologisk testning), (b) Psykologisk behandling af barnet/den unge både individuelt og i gruppe samt forældre- / familiesamtaler, (c) Samarbejde/koordinering med

øvrige professionelle involverede i den aktuelle sag, (d) Rådgivning og supervision af professionelle, som er i kontakt med store børn/unge med seksuel overgrebsproblematik, (e) Supervision af socialpædagogisk indsats i forhold til anbragte børn/unge og (f) Kurser / uddannelse af professionelle med henblik på en mere permanent forankring af den indsamlede viden og implementering af landsdækkende behandlingstilbud.

2.3 Mediation ved Projekt JANUS

Projekt Janus har i en række sager tilbudt mediation, da dette betragtes som en væsentlig metode i behandlingen af seksuelle overgreb ([www. Projekt-Janus.dk](http://www.Projekt-Janus.dk)) Det fremhæves, at der især i sager med søskendeincest kan være indlysende grunde til at arrangere sådanne møder. Der er tale om søskende, og derfor bør en fremtidig relation understøttes så frem det er muligt. Formålet med mediationen er først og fremmest at ofret for de(t) seksuelle overgreb kan modtage krænkerens undskyldning, forklaring og forsikring om, at det ikke vil ske igen. Derudover fremhæves det, at det for den krænkende part kan være en væsentlig del af behandlingsforløbet og erkendelsen af ansvaret for sine handlinger. Som det fremhæves i Statusrapporter og bilag på hjemmesiden www.projekt.janus.dk, kræver gennemførelsen af mediation både grundig forberedelse og en stram terapeutisk styring. Udgangspunktet er altid, at der skal være en professionel tilstede for hver af de deltagende parter, samt en forældre fra begge parter.

Ved opgørelse i 2008 var der afholdt mediationer i 18 af Projekt Janus' sager, svarende til 20 % af det samlede antal sager. Ud af de 18 mediationssager var 10 af sagerne mediation mellem søskende. De to største grupper af ofre, som tilsammen tegner sig for halvdelen af ofrene er henholdsvis søskende og skolekammerater, som hver udgør 25 %.

I forskningslitteraturen fordelte det sig således, at intrafamiliære overgrebsager udgjorde 37 % af det samlede antal mediationer, (Daly et al., 2003), hvilket vidner om, at et stort antal mediationer omhandler intrafamiliære overgrebsager både herhjemme og i udlandet. Dette kan, som skrevet, forklares med, at der er forskel på, hvilken relation der var mellem offer og krænker inden overgrebet fandt sted. Der er stor forskel på, om det er en fremmed krænker, som offeret ikke nødvendigvis skal have en fremtidig kontakt med, eller om der er tale om søskende, der begge ønsker en fremtidig kontakt. Hele familiestrukturen bryder sammen, når et sådant overgreb afsløres, og derfor ”ligger de intrafamiliære overgrebsager lige til

højrebenet for at komme på en mediation”, som Mimi Strange udtaler under mit interview. Det vil sige, at der i særlig høj grad er behov for, at familien deltager på en mediation for at få klargjort deres fremtidige relation med hinanden.

Nedenstående vil der blive redegjort for den viden, som undersøgelsen tilvejebringer.

Kapitel 3: Undersøgelsens vidensindsamling og design

I dette afsnit vil jeg argumentere for, hvilken viden denne undersøgelse tilvejebringer. Da der er tale om udfærdigelsen af en kvalitativ undersøgelse samt en fænomenologisk analyse af undersøgelsens resultater, er der anvendt specifikke metoder. (Kvale, 1997). Nedenstående redegøres der for valg af disse.

3.1 Fænomenologisk fortolkende analyse

Den kvalitative interviewundersøgelse af mediations effekt på psykologisk trivsel for deltagerne laves ved hjælp af en fortolkende fænomenologisk analyse. I denne sammenhæng har den fortolkende fænomenologiske analyse den fordel, at der er fokus på individets subjektive oplevelse, og hvordan de enkelte interviewdeltagere skaber mening (Smith et al., 2007). Interviewet vil dermed give indblik i, hvorledes de professionelle oplever mediations effekt.

Det har ikke været muligt at interviewe de unge krænkere eller deres forældre til denne undersøgelse, men der foreligger en større undersøgelse fra 2005 (Holmbroe, Jensen & Mørch, 2005), der har undersøgt Projekt Janus' samlede relevans og effekt. Denne evaluering indeholder udtalelser fra de unge krænkere, deres forældre samt de professionelle om deres erfaringer med Projektet. I evalueringen har enkelte klienter udtalt sig om deres oplevelser med mediation, og disse udtalelser inddrages i denne undersøgelse.

Det er på denne måde blevet muligt at inddrage både de unge seksuelle krænkere, deres forældre samt de professionelles erfaringer med effekten af mediation.

Studiet er, som skrevet, kvalitativt, eller måske mere korrekt formuleret, illustrativt, men har empirisk grundlag i data fra forskningsartikler i nærværende speciales litteratur review.

Det skal dog holdes for øje, at jeg som interviewer og analysand forsøger at skabe mening i interviewpersonernes fortælling, mens de beretter. Denne proces har uundgåeligt været

influeret af min forudgående viden fra mit litteratur review og dertilhørende konklusioner. På den måde er analysens resultater et produkt af interviewpersonernes og min meningsskabende proces (Smith et al., 2007)

Nedenfor beskrives de personer, der er interviewet til denne undersøgelse.

3.2 Interviewpersoner

I forbindelse med min interesse for mediation ved unge seksuelle krænkere, blev der skabt en kontakt til medarbejderne på Projekt Janus.

Nedenfor ses en oversigt over interviewpersonernes overordnede karakteristika.

Navn, Profession:	Relevant for dette interview:
Mimi Strange, Centerleder, Psykolog, Specialist i psykoterapi og supervision	Projektleder.
Birgitte Jørgensen, Psykolog, specialist i psykoterapi	Håndterer primært børne /unge kontakten
Dennis Madsen; Socialrådgiver	Håndterer primært voksen-kontakten

Ved at interviewe disse fagpersoner, vil det være muligt at opnå deres erfaringer med både klienter og deres forældre.

3.3 Forudgående viden og interviewguide

Inden jeg foretog interviewet, lavede jeg en interviewguide, hvor jeg gjorde mig tanker om, hvilke områder, interviewet skulle dække. Formålet var, at interviewet skulle berøre relevante aspekter omkring effekten af mediation. Samtidig ønskede jeg at udnytte det kvalitative interviews eksplorative muligheder og få indblik i interviewpersonernes erfaringer, frem for at få svar på forudbestemte spørgsmål. For at udnytte denne mulighed forsøgte jeg at stille relativt åbne spørgsmål, og lod interviewpersonerne fortælle om deres erfaringer med de klienter, der havde været igennem en mediation.

Jeg stillede supplerende spørgsmål under de sekvenser, jeg fandt interessante eller hvis jeg, ud fra min viden om forskningslitteraturen, blev optaget af bestemte problematikker. Bortset fra indledende spørgsmål om interviewpersonernes generelle erfaring med mediation, var interviewguiden blot et supplement, som jeg brugte i slutningen af interviewet for at sikre, at interviewpersonerne havde været inde på de emner, som jeg forud for interviewet havde prioriteret som vigtige.

Jeg var, inden jeg lavede interviewguiden, bevidst om, at jeg i interviewet ikke ville kunne beskæftige mig med de samme tematikker, som er blevet belyst i forskningslitteraturen. Det vil sige, at det ikke ville være muligt at undersøge recidiv rater eller om mediationsprocessen opfattedes mere retfærdig end en retsproces. Dette skyldes, at der ved Projekt Janus ikke foreligger recidiv studier, og at der her ikke er nogen indblanding af retssager. Derfor vidste jeg på forhånd, at der skulle fokuseres på andre tematikker i mit interview, end der gør sig gældende i forskningslitteraturen. Da der i adskillige forskningsartikler tilsyneladende mangler en opfølgning af, om mediation har en effekt på at hjælpe deltagerne videre med deres tilværelse, syntes det logisk at undersøge denne problematik. Da der ikke foreligger specifikke forskningsresultater om dette (trivsel senere i livet), vil min interviewguide heller ikke være biased af en forudgående viden om området. På den anden side bliver det vanskeligt at sammenligne mit studie med andre studier, da der i nogen grad er tale om pionerarbejde.

3.4 Dataindsamlingen

Interviewet varede ca. halvanden time og fandt sted i lokalerne ved Projekt Janus i København. Interviewet blev indledt med, at jeg fortalte om, hvad der skulle ske, hvad formålet var med interviewet, hvad oplysningerne ville blive brugt til, og hvem der ville få adgang til oplysningerne. Jeg lagde vægt på, at de til enhver tid kunne afbryde deres deltagelse i interviewet, men da der ikke var tale om interviews med klienter angående deres personlige erfaringer med seksuelle overgreb, men derimod professionelles erfaringer, var det ikke aktuelt at forholde sig til, om interviewet fik semiterapeutisk karakter.

Interviewet blev optaget på diktafon og efterfølgende blev det meste af interviewet transkriberet, men af tidshensyn blev interviewernes tale kun transkriberet, hvor det var relevant for forståelsen af indholdet i interviewet. Ligeledes blev passager, der virkede

irrelevante ikke transkriberet. Interviewet blev derefter analyseret ud fra systematisk tekstkondensering (Kvale, 1997).

I analysen inddrages ligeledes udtalelser, der er identificeret ved evalueringen af Holmboe, Jensen & Mørch (2005). På denne måde opnår min undersøgelse både de professionelles og de unge krænkeres udtalelser / erfaringer med effekten af mediation, samt forældrenes udtalelser om effekten af den samlede behandling ved Projekt Janus.

Kapitel 4: Analyse af de deskriptive resultater – tematikker

I dette afsnit inddrages resultaterne fra interviewet. Disse deles, efter meningskondensering, op i tematikker for at belyse projektmedarbejdernes erfaringer med mediation. Som skrevet i tidligere afsnit, laves denne analyse ud fra en fænomenologisk tilgang. Analysen fokuserer på de tre medarbejderes erfaringer med, hvorvidt mediation har en effekt på den psykologiske trivsel.

Det, der kunne have været relevant at fokusere på i denne undersøgelse var, at der kun er foretaget medationer i 20 % af projektets sager. Det vil sige, at 80 % af projektets sager ikke kommer til en mediation. Når formålet med dette speciale er at undersøge, om mediation har en effekt, syntes det fordelagtigt at sammenligne disse to grupper; dem der har deltaget ved en mediation og dem, der ikke har deltaget ved en mediation. På denne måde kunne der være opnået en kontrolgruppe. Grunden til, at det kunne være relevant at inddrage en kontrolgruppe er, at der i Daly & Fawleys (2004) studie netop manglede en kontrolgruppe. Det var ikke muligt at sammenligne konferencens udfald med deltagere udenfor konferencer. Jeg kunne ad den vej have undersøgt, om der findes forskelle i psykologisk trivsel mellem deltagere og ikke-deltagere, for så at kunne formode, om mediationen kan tilskrives en effekt. Jeg fremlagde denne hypotese for projektmedarbejderne, men som Mimi udtaler:

”Stort set alle vores mediationssager er søskendeincest-sager. Der er enkelte mediationssager med skolekammerater. Det kan være svært at sammenligne mediationssager indbyrdes. Der er en forbedret trivsel mellem søskende, der skal bo sammen, men det ville være vanskeligt at sammenligne med skolekammerater eller andre sager. Derfor ville det også være vanskeligt at sammenligne mediationssager med ikke-mediationssager”

(Mimi Strange)

Derfor blev det besluttet udelukkende at fokusere på de deltagere, der har været igennem mediation.

Jeg indledte interviewet med at stille spørgsmålene:

- Hvilke erfaringer har I med mediation generelt? Oplever I, at det har en effekt på trivslen?

Disse spørgsmål syntes at give så bredt et spektrum af erfaringer som muligt. Jeg ønskede at få så mange aspekter af ordet effekt som muligt, og derfor var begrebet ”effekt” og ”trivsel” ikke udspecificerede.

Det skal indledningsvis gøres tydeligt, at der som skrevet, ved stort set alle mediationssager ved Projekt Janus er tale om søskendeincest-sager. Derfor vil denne undersøgelses data relatere sig til denne problematik og population og ikke nødvendigvis være gældende i ekstrarfamiliære overgrebsager, qua hvad Mimi Strange udtalte med hensyn til sammenligninger.

Mediationerne planlægges ud fra den relation der var mellem offer og krænker, inden overgrebet fandt sted, og der er i denne undersøgelse udelukkende tale om erfaringer med søskende-relationer og intrafamiliære relationer. Ved Projekt Janus er stort set alle de unge krænkerdrengene, og derfor vil der i denne undersøgelse blive refereret til de unge krænkerdrengene som ”han”.

Efter en omfattende meningskondensering syntes de gennemgående tematikker at være, at de tre projektmedarbejdere alle oplevede en umiddelbar effekt samt en formodet langtidseffekt af mediationen. Grunden til, at der kun er tale om en formodet langtidseffekt skyldes, at der ikke er foretaget en specifik opfølgning af effekten af mediation. Der er blevet givet tilbagemeldinger fra familierne efter endt behandlingsforløb, og det er primært disse tilbagemeldinger, der ligger til grund for de formodede langtidseffekter. Herudover er der i 2005 foretaget en større evaluering (Holmbroe et al., 2005) af hele Projekt Janus’ effekt og relevans, og i denne evaluering er der få passager med referencer til effekten af mediation.

Nedenstående beskrives de hovedtematikker samt undertemaer, der er fremkommet under interviewet. Tematikkerne udspringer primært af disse tre nedenstående citater:

”Der er endnu ingen opfølgning på, hvad mediation gør ved trivsel, men det vi kan udtale os om med relativ sikkerhed det er, at der er en umiddelbar effekt på trivsel. Det er meget mærkbart, det der sker under mediationen, både med den unge krænker, med ofret og med forældrene. Og når vi laver opfølgende familiesamtaler, så viser det sig også meget tydeligt, at der er en øget trivsel. Så, så langt kan vi måle effekten, men hvordan effekten er efter 5 år, det kan vi ikke udtale os om. Vi kan mest udtale os om den mest umiddelbare effekt. Det er relationsforbedrende, og mediationens største effekt er, at der bliver sat ord på følelserne, at det er autentisk, og at det er fremadrettet”

(Mimi Strange)

”Man kan udtale sig om trivsel ud fra forældresager, om hvilke forandringer, der er sket; hvilke forandringer der er sket for familien i relationen mellem forældrene og mellem forældre og børn. Men det er nogle markante forandringer, der er sket, som man godt kan have tillid til vil være bæredygtige. Vi oplever de udsagn, der kommer, og ved de følelsesudbrud der er, ved at forældrene ligesom lyser op og nærmest bliver glade for deres børn igen. Så der sker nogle forandringer i forældrenes opfattelse af deres børn, især for det barn, der har lavet en krænkelse”

(Dennis Madsen)

”Der sker jo en masse turbulens, når det her overgreb bliver opdaget. Der sker en masse følelsesmæssig kaos, og man må ikke nødvendigvis være sammen med familien mere. Der sker en splittelse i familien, når overgrebet bliver opdaget, og det er en lettelse for dem at få sat ord på dette kaos”

(Birgitte Jørgensen)

4.1 Bevidning og ansvarspåtagelse

Bevidning, eller italesættelse, kan referere til, at en hændelse bekræftes og omdiskuteres. Bevidning er en refleksionsform, der sikrer at de implicerede parter bliver hørt og set i deres beretning. Intentionen med bevidning indenfor mediation er, at ofret skal have mulighed for

at få bekræftet, at han/ hun ikke var delagtig eller ansvarlig i overgrebet. Ofre for seksuelle overgreb kan opleve en så omfattende manipulation fra krænkerens side og samtidig manglende ansvarlige og indgribende forældre, at han /hun kan opleve ejerskab i overgrebet. Netop derfor er det af vigtigste prioritet, at overgrebet sættes i ”det rette lys”, som Mimi Strange siger.

Mediationen er ofte første gang, hvor alle parterne mødes efter overgrebet er blevet opdaget. Ofte har den unge krænker været fjernet fra familien, anbragt på institution, og mødes nu igen med familien.

”Efter denne adskillelse kan luften under en mediation være tyk som tjære, men søskende er ofte lettede over at se hinanden igen efter denne adskillelse. De har haft behov for at se hinanden og tale sammen. Deres behandling er foregået i to forskellige behandlingsregi, og de har måske ikke haft kontakt til hinanden i længere tid”.

(Mimi Strange)

Som Dennis Madsen fortæller, har søskende ofte et stort behov for at være sammen igen og lege sammen, og at man bør understøtte dette behov. Derfor er det så vigtigt, at der bliver sat ord på det hele, så familien kan planlægge, hvordan de to søskende kan være sammen igen.

”Ofret har brug for genoprejsning og anerkendelse af, at det er den andens ansvar. Og krænkeren bevæger sig et stykke, når han sidder foran sin søster på fire år og erkender sine handlinger. De skal være søskende resten af deres liv, og vi viser dem, at sår kan heles. Det, at der ikke længere er en hemmeligholdelse af, hvad der har foregået, gør det lettere for familien at være sammen nu. Storebror bestemmer ikke længere over lillesøster, og han har ikke længere behov for at lægge pres på hende”

(Dennis Madsen)

De spørgsmål, ofret stiller under mediationen, indarbejdes i den unge krænkers efterfølgende terapeutiske behandling. Det, at han ansigt til ansigt har hørt og set ofret stille spørgsmålene, kan være med til at fremme hans behandling.

Medarbejderne ved Projekt Janus oplever, at bevidning er givtigt for både ofret og for krænkeren. Ofret får korrigeret sin realitetstestning og får bekræftet at han/hun ikke havde del i ansvaret for overgrebet. Krænkeren får mulighed for både at italesætte overgrebet, men

ligeledes mulighed for at italesætte det dysfunktionelle familiemønster, der har været medvirkende til at overgrebet fandt sted. Bevidningen, at overgrebet er blevet italesat, betyder, at forældrene nu er bevidste om, hvad deres børn har været udsat for, og hvad de har været i stand til at gøre. Dette betyder, at det fremover bliver lettere for ofret at fortælle forældrene om optakt til eventuelt nye overgreb.

”Bevidning betyder, at overgrebet ”ses i det rette lys”, at forældrene erkender grovheden af overgrebet og får reageret adækvat dertil. Dette er en forudsætning for overhovedet at lave mediation”

(Birgitte Jørgensen)

”Det, at offer og krænker mødes ansigt til ansigt har den effekt, at det ophæver offerrollen. Det er centralt vigtigt, at man ikke er et angst offer, at man skifter position fra at være offer til at være den, der skal have noget. Det at blive anerkendt i den lidelse, man har været udsat for, og at han erkender det og vil gøre det godt igen, er genopbyggende for ofret”

(Mimi Strange)

4.1.1 Forsikring om at det ikke sker igen

Ud over bevidning er det vigtigt for parterne at opnå sikkerhed om, at overgrebet ikke vil finde sted igen. Både for offeret, men ligeledes for krænkeren, der ellers kan være bange for at komme hjem til familien igen. Bevidningen har, som skrevet, den effekt, at ”bomben nu er sprunget”, at alle parter af familien er bevidste om, at overgrebet har fundet sted – dette kan have en betydning for, at overgrebet ikke sker igen. At krænkeren desuden er i behandling betyder, at han på mediationen kan fortælle ofret og familien, at han gør alt muligt for at overgrebet ikke skal ske igen. Dette giver både ham selv og de andre en større tryghed og en mulighed for at blive genforenet.

”Lakmusprøven for mediation er, at ofret ikke er bange for, at det sker igen. Mange ofre har oplevet, at deres bror har sagt, at det ikke sker igen, men at det så er sket alligevel. At forsikringen nu sker i en social kontekst betyder, at man bedre kan stole på, at det ikke sker igen”

(Mimi Strange)

4.1.2 Undskyldning og ansvarspåtagelse

”Måske ved vi ikke så meget om på sigt, hvad mediationen gør, men vi kan i hvert fald sige, at vi står med både teoretisk og empirisk viden der siger, at ofre for seksuelle overgreb ønsker at få en undskyldning. Idet det bliver sagt højt, ligger der en anerkendelse af, at overgrebet er sket. Ofre for seksuelle overgreb kan have et seksuelt misbrugssyndrom, hvor de i den virkelige verden kan komme i tvivl om, hvorvidt overgrebet er sket. Mediationen kan korrigere dette syndrom”.

(Mimi Strange)

På mit interview kom det frem, at deres erfaring er, at det ligeledes er vigtigt for den unge krænker at få sagt undskyldt. De mener, at en autentisk undskyldning fra klientens side er medvirkende til en personlig udvikling ved ham selv. Ved at påtage sig ansvaret og forstå de konsekvenser, det har medført ofret, arbejdes der med hans mentaliseringsevne⁸. En undskyldning kan altså for krænkerens vedkommende virke helende både intrapsykisk og interpsykisk. Ved Projekt Janus arbejdes der intenst med pre-mediation. Dette blandt andet for at sikre, at krænkeren er i stand til adækvat at vise og fortælle om sin ansvarspåtagelse. I forskningslitteraturen blev der stillet spørgsmål ved autenticiteten af undskyldningen, da der var en potentiel strafnedsættelse ved at undskyldte. Dette er ikke tilfældet ved Projekt Janus, og derfor syntes det spændende at undersøge effekten af undskyldninger, når der ikke er strafnedsættelse at vinde. På den måde kan der undersøges, hvilken effekt en autentisk undskyldning har på ofret og på den unge krænker selv.

”En autentisk undskyldning og ansvarspåtagelse fører til personlig udvikling for den unge krænker - en ufølt undskyldning ville udgøre et nyt overgreb på ofret”

(Mimi Strange)

”En autentisk ansvarspåtagelse og en seriøsitet omkring overgrebet betyder, at familierne føler, at det her faktisk er noget, der bliver taget alvorligt. Der bliver lyttet til dem, og det

---

⁸ Se. F.eks. Fonagy (2007).

har et fremadrettet perspektiv. Det betyder, at familien oplever, at de kan være sammen efter overgrebet er sket”.

(Birgitte Jørgensen)

4.2 Relationsforbedring

Ved Projekt Janus formodes mediation at være relationsforbedrende. Både mellem de to søskende, men ligeledes mellem forældrene og deres børn.

Mediation fokuserer både på selve det seksuelle overgreb, men i lige så høj grad på krænkerens tidligere position i familien - det vil sige, fokus på det dysfunktionelle familiemønster.

”Der er fokus på overgrebet, men det helende kommer til at gælde andre områder”.

(Birgitte Jørgensen)

”Seksuelle overgreb sker ikke i almindelig familier. Det sker i familier, der har et dysfunktionelt forhold til hinanden. Der bliver så sat vældig kog under et dysfunktionelt familiemønster, hvis et seksuelt overgreb bliver opdaget. Så kommer der for alvor fokus på dysfunktionen. I de sager, hvor mediationen går godt, bliver det klart, at overgrebet er et symptom, og at barnet er bærer af symptomet på denne dysfunktion. Efterfølgende kan der så arbejdes med dette”.

(Mimi Strange)

Nedenstående beskrives de undertematikker, der forholder sig til relationsforbedrelse.

4.2.1 Forældrene bliver forældre igen

Når mediationen går rigtig godt, oplever de, at ”forældre bliver forældre igen”. At forældre kommer til at påtage sig en del af ansvaret for at det kunne gå så galt.

Projektmedarbejderne fortalte, at de arbejder ud fra et teoretisk grundlag af Salvador Minuchins systemisk / strukturelle familierapi. Minuchin (2007) beskæftiger sig med ”det

dysfunktionelle barn-forældre forhold,” hvor børn får en voksenrolle og eksempelvis skal fungere som primære omsorgspersoner for deres mindre søskende⁹. Under en mediation kan dette uhensigtsmæssige familiemønster blive belyst, og forældre kan erkende, at de måske ikke har levet op til deres ansvar som forældre.

”Vi kan se, at der kan være tale om Hans og Grete Børn, der som reaktion på et dysfunktionelt familieforhold er overladt til dem selv. Vi ser søskende, der på grund af svigtende forældre, bliver forbundet af hinanden i så høj grad, at der kan udvikle sig en seksuel relation mellem dem, fordi de er nødt til at give hinanden den omsorg, som forældrene ikke har givet dem ”.

(Mimi Strange)

Det er denne relation forældrene er nødt til at erkende eksisterer, for at kunne ændre deres adfærd. De skal indse, at deres børn har skullet fungere som primære omsorgsgivere for hinanden, fordi forældrene var optaget af noget andet.

”Så i disse tilfælde udspringer det seksuelle overgreb sig af en omsorgsrelation mellem de to søskende”.

(Mimi Strange)

I de sager, hvor det går rigtig godt, er forældrene i stand til at blive gode nok forældre. I andre tilfælde kan det være nødvendigt at fjerne begge børn fra forældrene.

Der laves ved Projekt Janus i visse tilfælde mediation mellem forældrene, så de kan blive bevidstgjort på deres rolle i det seksuelle overgreb. Ved den efterfølgende mediation, hvor også børnene deltager, vil forældrene i højere grad kunne

”anerkende, hvorfor den unge krænker har gjort, som har har, set ud fra et voksenperspektiv, et forældreperspektiv. Det er berigende for alle parter at opleve, at forældrene er i stand til dette”.

(Dennis Madsen)

---

⁹ Se eksempelvis Minuchin, (1974)

4.2.2 Forældrene lærer at reagere adækvat til overgrebet

Jeg stillede spørgsmålet, om projektmedarbejderne oplevede en delt loyalitet mellem forældrene i forhold til deres børn; det vil sige, om forældrene skubbede det barn ud, der havde begået overgrebet, eller om de havde mistillid til det barn, der havde været udsat for overgrebet. Interessen for dette spørgsmål skal findes i Daly et al. (2004) studie, hvor et af ofrene (Tanya) oplevede, at hendes forældre ikke støttede hende, men derimod mente, at hun selv var delagtig i overgrebene. Ifølge projektmedarbejderne ved Projekt Janus ses denne delte loyalitet til tider ved sammenbragte familier. Det vil sige, hvor forældrene hver især er blevet gift på ny. I Tanyas case var der ligeledes tale om en sammenbragt familie. Stedbroderen begik overgreb på stedsøsteren.

Der opleves ved Projekt Janus både overvurderinger og undervurderinger af det seksuelle overgreb. Undervurderinger, hvor forældrene forsøger at minimere omfanget af kränkelsen samt overvurderinger hvor forældrene (for en periode) udstøder deres barn. De oplever ved Projekt Janus, at det restaurerende arbejde bringer ham tilbage i familien.

”Delt loyalitet kan skyldes en uforløst skilsmisse, og barnet bliver eksponent for denne, eller forældrenes alliance imod deres børn kan være betinget af egne overgreb, og skal derfor italesættes”.

(Mimi Strange)

”Forældrenes reaktioner afhænger af, hvad de selv har med sig. Alt efter hvad de selv har oplevet i deres egen barndom kommer til at betinge, hvordan de reagerer, og hvor stærkt de reagerer overfor deres egne børn, og hvor deres alliance ligger i det her”.

(Dennis Madsen)

De oplever ved Projekt Janus, at fædre ofte er optaget af ofret i overgrebet. Til trods for, at han også er far til krænkeren, kan faderen skubbe sønnen (krænkeren) ud og sige ”du er ikke min søn mere”. Derfor oplever de ved Projekt Janus, at krænkeren udtaler, at han er ”hunderød for faderens reaktion, når han kommer hjem”.

Mediation kan give forældrene en nuanceret forståelse af børnene og deres relation indbyrdes. En relation de måske ikke var klar over eksisterede. Projektmedarbejderne fremhæver, at forældrenes mere realistiske billede af deres barn /børn ofte fører til en dybere og mere kærlig opmærksomhed, anerkendelse og støtte, der bl.a. kan bidrage til, at den unges selvværd øges. Oplever den unge at blive set, støttet og anerkendt, giver det samtidigt den unge en øget tiltro til, at dette også vil kunne finde sted i andre relationer.

”Formålet med mediation bliver i disse søskendesager at få sat overgrebet i det rette lys, at få det placeret på det rette niveau At forældrene får reageret adækvat til overgrebet og erkender grovheden af overgrebet. Vi kan jo ikke gennemføre en mediation, hvis forældrene enten under- eller overvurderer overgrebet”.

(Birgitte Jørgensen)

4.2.3 Genforening og konflikthåndtering

” Vi kan aldrig blive en hel familie igen. Vi kan aldrig blive det, vi var før”

(Birgitte Jørgensen)

Familier har udtalt, at de er usikre på, om de nogensinde kommer til at fungere igen, efter overgrebet er afsløret. Det har vist sig, at de efterfølgende har udtalt, at de har præsteret noget som familie, som de ikke troede muligt.

Ved at indgå i et arrangement, hvor konflikter adresseres og konfronteres under kontrollerede omstændigheder, oplever familien, at det kan være muligt at løse selv de sværeste udfordringer.

”Efter mediationen er der en opfattelse af, at familien kan finde ud af at være sammen. Der planlægges, hvilke forholdsregler, der skal gælde, for at dette kan lykkes. Der bliver ved mediationen givet en mulighed for læring af konflikthåndtering, som kan være bæredygtig for fremtiden. Parterne oplever, at der kan tales om tingene”

(Birgitte Jørgensen)

Rationalet for at lave mediation hviler på teorien om genoprettende ret¹⁰. Der ligger i teorien en formodning om, at mediation kan være medvirkende til at genoprette de bånd, der måtte være brudt som forårsaget af den kriminelle handling (det seksuelle overgreb). Det er projektmedarbejdernes erfaring, at det er muligt at genoprette familierelationer, da der er fokus på alle parter i sagen. Der bliver taget hånd om alle de implicerede; (a) Ofret, som er blevet krænket, (b) forældrene fordi de har behov for at forstå, hvad deres børn har oplevet og er i stand til, samt at de har behov for at blive forældre igen og (c) fokus på krænkeren, fordi han skal beskyttes imod sig selv.

Projektmedarbejderne taler om, at mediationen afspejler den sociale indlæring, den sociale rollemodel. At børn lærer at reagere, som de voksne gør. Ved en mediation kan børnene lære at:

”Selv det sværeste følelsesmæssige problem, man kan forestille sig, det kan løses. Det lærer jo også forældrene noget. De er tit målløse over, at man kan sige tingene lige ud. Der kan blive bragt mange nye processer ind i familien, som de forhåbentlig kan bruge i deres relationer fremover. Det er læring for livstid”.

(Mimi Strange)

Kapitel 5: De unge krænkerere og forældrenes erfaringer med mediation

I dette afsnit inddrages evalueringen af Holmbroe et al. (2005). Forfatterne har undersøgt Projekt Janus’ samlede effekt og relevans og har i den forbindelse, til forskel fra mig, foretaget interview med både forældre og de unge krænkerere (ud over projektmedarbejderne). Jeg vurderer, at det er berigende for min undersøgelse at inddrage disse personers udtalelser, da jeg på den måde opnår flere informationer end blot mit eget interview med projektmedarbejderne.

I evalueringen (2005) samles de forskellige parter vurdering af relevans, effekt og betydning af Projekt Janus’ behandlingstilbud. Det beskrives, hvorvidt de unge krænkerere og

---

¹⁰ Se blandt andet Zehr (2002)

deres forældre har oplevet at have indflydelse på behandlingsindsatsen, og hvorvidt de forskellige parter har oplevet positive forandringer grundet den hidtil modtagne behandling.

Der vil i denne undersøgelse for så vidt muligt udelukkende blive udtrukket data fra evalueringen, der relaterer sig til effekten af mediation og afgrænset i forhold til data vedrørende den samlede terapeutiske behandling. Det skal dog nævnes, at det synes umuligt helt at afgrænse, da der er tale om et samlet behandlingsprogram og at det derfor ikke synes problemfrit kun at måle effekten af en enkelt del (mediation) af dette større behandlingsprogram.

Nedenstående præsenteres de unge krænkeres og deres forældres vurderinger af mediationens effekt.

5.1 De unge krænkeres erfaringer med mediation

Tre unge seksuelle krænkeres er blevet interviewet omkring deres oplevelse af den samlede behandlings relevans, betydning og effekt for dem. De tre unge har alle været i behandling i projektet i ca. 1½ år, har alle været/er i et længerevarende individuelt samtaleforløb og 2 unge har deltaget i gruppebehandling siden oktober 2004.

I alle tre tilfælde har der været foretaget mediation. (Holmbroe et al., 2005).

De tre unge fortæller, at de stadigvæk ikke helt forstår, hvorfor de har været seksuelt grænseoverskridende, men at de alle nu ved, hvorfor det er forkert og har fået redskaber til at forhindre, at det sker igen, bl.a. ved at blive mere bevidste om sig selv og deres følelser. Det fremhæves således af alle tre, at behandlingen har gjort "at det ikke sker igen".

For alle tre unge har mediationen været et afgørende vendepunkt i deres behandling. Det beskrives som

"en stor lettelse at få lov til at sige undskyld og det giver en følelsesmæssig ro, så man langsomt også kan tilgive sig selv og komme videre".

(Ibid., p.53)

En ung oplyser dog, at mediationen havde været en meget svær proces, der tog ham 1 ½ time, førend han havde fundet de rigtige ord at sige. Havde mediationen imidlertid ikke fundet sted, ville han dog stadigvæk med egne ord være indebrændt. (Ibid., p. 53)

Generelt kan det ses, at de unge har haft behov for at tale om deres overgreb, om deres fremtid i familien, samt behov for at tilgive dem selv. Mediationen har været medvirkende til denne samtale og beskrives som ”et vendepunkt i deres behandling”.

5.2 Forældrenes erfaringer med mediation

De tre interviewede forældrepar fortæller i denne evaluering ikke eksplicit om mediationens effekt, men snarere om den samlede behandlingseffekt. Jeg har alligevel valgt at inddrage nogle passager, da de udspringer af de formodninger, projektmedarbejderne gav udtryk for under mit interview, omkring mediationens effekt. Jeg vurderer, at forældrenes udtalelser i evalueringen kan bidrage med en begrundet formodning om mediationens effekt. Den eneste konkrete udtalelse der er omkring mediation er, at en af forældrene ønskede sig mere information om mediationens form, inden denne fandt sted, da hun oplevede situationen som kunstig og svær (Holmbroe et al., p. 56).

De tre forældrepar fremhæver alle, at det har været vigtigt for dem, at man som forældre har mulighed for at deltage og få støtte i projektet. Nogle nævner, at det er absolut nødvendigt, da man som forældre i begyndelsen, når overgrebet er blevet afsløret, befinder sig i en kaotisk krisetilstand med følelser af skyld, skam, afmagt, tvivl på egen formåen som forældre, etc. Alle forældre fortæller, at de under hele forløbet har følt sig hørt, rummet og mødt på egne præmisser.

”Det har følt tryk at tale om endog meget svære emner og har samtidigt ikke følt at man blev set ned på og mistænkeliggjort”.

(Ibid., p. 54)

Disse udtalelser kan relateres til den bevidning og italesættelse, der sker under mediationen.

Udover vigtigheden af, at Projekt Janus støtter forældrene i den svære proces de befinder sig i, nævner alle, at de betragter deres deltagelse som et vigtigt signal om støtte og opbakning til den unge. Projektmedarbejderne udtaler:

”Det er vigtigt at man som forældre ved, at man gør alt, hvad man kan, for at der ikke sker gentagelser, for at sikre at den unge får et bedre liv og for at beskytte den unge. Forældrene er i udbredt grad enige om, at den unges seksuelt krænkende adfærd og efterfølgende behandling er et familieanliggende og familieproblem. Det er derfor vigtigt at vise, at man som forældre bakker op om den unges behandling ved selv at deltage i projektet og forældredeltagelsen betragtes samtidigt som en måde at sikre sig og kræve at den unge selv fortsætter i behandlingsforløbet”. (Holmbroe et al., 2005 p. 55)

Forældrene udtaler altså, at behandlingen ved Projekt Janus har haft indflydelse på både den unge, men ligeledes på den samlede familiestruktur. Dette stemmer overens med udtalelserne i mit interview omkring vigtigheden af fokus på selve familiedynamikken; på det relationelle arbejde.

Med hensyn til behandlingens betydning for den unge i fremtiden fortæller et forældrepar, at behandlingen har gavnet den unge modenhedsmæssigt, har gjort ham bedre i stand til at indgå i sociale sammenhænge og lært ham nogle sociale spilleregler. Disse forhold gør tilsammen, at livet kan blive lidt nemmere, når den unge afslutter behandlingsforløbet. Et andet forældrepar fremhæver, at behandlingen betyder, at den unge også i fremtiden er bevidst om, hvad der foregik, således at det ikke kan ske igen. De betragter behandlingsforløbet som en gave til den unge.

”Han har fået nogle ressourcer, redskaber og tankemønstre til at imødegå de fremtidige udfordringer han vil stå overfor”.

(Ibid., p. 56)

Disse udtalelser relaterer sig ikke specifikt til mediationen, men hvis der holdes for øje, at mediationen sætter fokus på netop relationsarbejde og personlig modning af den unge

krænker ved at undskylde og påtage sig ansvaret, formoder jeg, at forældrenes udtalelser i denne sammenhæng med god fornuft kan relateres til mediationen.

6. Diskussion af analyseresultater

I dette afsnit vil analyseresultaterne af mit interview og litteraturreview blive diskuteret. Der vil indledningsvis blive perspektiveret til den diskussion, der i høj grad dominerer forskningen omkring mediation ved unge seksuelle krænker og intrafamiliære overgrebssager. Det vil sige den modstand, der synes at være imod at lave mediation ved seksuelle overgreb og i særdeleshed indenfor familier. Der vil i denne forbindelse blive beskrevet, i hvor høj grad min undersøgelse af- eller bekræfter denne modstand. Herefter vil der blive foretaget en sammenligning af de yderligere tematikker fra min undersøgelse i forhold til tematikker i forskningslitteraturen. Der vil blive diskuteret ligheder og forskelle imellem disse.

Diskussionen vil altså bestå af følgende to punkter:

- a) Modstand imod mediation ved intrafamiliære overgrebssager i forskningslitteraturen
- b) Ligheder og forskelle imellem Projekt Janus og forskningslitteraturen

Formålet med denne diskussion er at sammenligne resultater fra forskningen og fra min undersøgelse for at kunne konkludere, om mediation har en effekt på den psykologiske trivsel samt at diskutere, hvorfor der er så stor uenighed om anvendelsen af mediation i udlandet og herhjemme.

6.1 Modstand imod mediation med intrafamiliære overgrebssager

I dette afsnit præsenteres og diskuteres den dominerende debat i forskningslitteraturen om, hvorvidt mediation bør tilbydes ved seksuelle overgrebssager, og i særdeleshed om det bør tilbydes ved intrafamiliære overgrebssager.

Der blev i Stubbs (2004) evaluering samt i Cossins, 2008 og Mercer & Henniker, 2006, identificeret en meget toneangivende kritik af mediation ved intrafamiliære overgrebssager. Der blev stillet spørgsmålstejn ved, om denne proces kan yde tilstrækkelig retfærdighed. Det

vil sige, om det er retfærdigt nok i forhold til ofret at lave mediation frem for at give krænkeren en retslig straf, samt om mediation i praksis kan tilgodese alle parter behov, som det i teorien er tiltænkt. Desuden mente Cossins (2008), at der er risiko for at retraumatisere ofret under mediation. Wemmers og Cyr (2005) mente, at mediation ikke bør tilbydes ofre, der har oplevet voldsomme emotionelle belastninger. Der argumenteres i den udenlandske forskning for, at mediation generelt først bør tilbydes efter en domsfældelse, for at der ikke skal være tale om, at krænkeren på den måde opnår en eventuel strafnedsættelse ved at deltage på en mediation. De tungeste argumenter imod mediation ved intrafamiliar overgrebssager syntes at være, at (a) ofret oplever en delt loyalitet fra forældrenes side, og (b) at der er risiko for, at ofret vil blive retraumatiseret ved at blive konfronteret med gerningsmanden. Ofret i Daly et al. (2004) studie havde forud for mediationen følt, at moderen ikke støttede hende ubetinget, og at (sted) faderen under selve mediationen forsøgte at undervurdere omfanget af sin søns overgreb. Det er dog ikke tydeligt belyst, nøjagtigt hvilke problematikker, der i dette studie er tale om.

Under mit interview ved Projekt Janus blev denne modstand mod mediation ved seksuelle overgreb diskuteret, og her er de af modsatte opfattelse end i forskningslitteraturen. Stort set alle mediationssager ved Projekt Janus er søskendeincest sager. De tegner sig for 15 ud af de 18 mediationssager. Det synes, for dem, indlysende og yderst relevant at lave mediation i disse sager. Som Birgitte Jørgensen udtaler:

”Der er tale om en søskenderelation, og derfor er der så meget mere på spil end ved en fremmed krænker og fremmed offer. Der skal være en fremtidig relation mellem søskende, og derfor er det så vigtigt at hjælpe parterne videre med deres tilværelse. Der er tale om børn /unge mennesker og samtidig søskende, og derfor bør der sættes på en fremtidig relation”.

Hvad angår retraumatisering, udtaler projektmedarbejderne, at de er yderst påpasselige med at forberede deltagerne inden en mediation for at undgå at skade ofret. Derfor bruger de så lang tid på at forberede deltagerne.

Ergo ses der ved Projekt Janus ikke denne modstand imod at lave mediation ved intrafamiliar overgrebssager, tvært imod. De oplever store forbedringer både med den unge krænker personligt og store forbedringer i familierelationerne. Ved de opfølgende

familiesamtaler udtaler familier ofte, at de aldrig havde troet, at de ville komme igennem en så vanskelig konflikt, men at det med hjælp fra Projekt Janus er lykkedes dem.

På baggrund af alle de optimistiske resultater og bæredygtige formodninger, der knyttes til mediationen, kan det forekomme uforståeligt, hvorfor der er så massiv en modstand imod mediation ved familiesager i udlandet. Det synes netop, som Mimi Strange udtaler, at være ”lige til højrebenet”. Det kan måske forklares med, at vi her i Danmark ikke laver mediation som alternativ til straf. På denne måde vil der ikke være tale om strafnedsættelse og derved være tale om en højere grad af autentisk ansvarspåtagelse, som både offer og krænker har brug for at opleve. Den vigtigste begrundelse for at lave mediation ved intrafamiliære overgrebssager må være, at fokus kan skifte fra, at det er den unge krænker, der er ”det sorte får”, som Mimi Strange udtaler, til at familien erkender, at drengen var bærer af et symptom på en dysfunktion. Denne ”deficit forståelse” af, at det skulle være den unge krænker alene, der har et problem, til at omfatte et systemisk syn på, at hele familiestrukturen har et problem, bør være en appel til at lave mediation med overgreb indenfor familien. Dette hænger sammen med det, der er skrevet i indledningen om, at en intervention ikke kun bør fokusere på selve overgrebet, men ligeledes bør fokusere på de bagvedliggende faktorer for, at overgrebet fandt sted. Som Birgitte Jørgensen udtalte: Der er fokus på overgrebet, men det helende kommer til at gælde andre områder”.

6.2 Ligheder og forskelle imellem Projekt Janus og forskningslitteraturen

I dette afsnit vil jeg samle op på de tematikker, der beskæftiger sig med effekten af mediation ved Projekt Janus og sammenligne med de effektmål, der er beskrevet i de inkluderede studier i nærværende speciales litteraturreview. På denne måde får jeg, som ønsket, undersøgt danske erfaringer med medationer i forhold til medationer i udlandet. Derfor vil der i dette afsnit blive foretaget ligheder og forskelle mellem Projekt Janus og de inkluderede studier i litteraturreviewet for at kunne konkludere, om mediation har en effekt, og i særdeleshed om det har en effekt på psykologisk trivsel.

Ligheder:

Der synes at være en enighed om, at en omfattende krænker-terapi synes at være den mest bæredygtige intervention overfor de unge seksuelle krænkere.

”For at en intervention som mediation skal være bæredygtig og have en blivende effekt, skal der opfølgning til. Da der er tale om større dysfunktioner, er efterbehandlingen vigtig. Det er vigtigt, at der bliver fulgt op på de indgående aftaler. Det kan være, at der skal følges op på, om deltagerne taler direkte til hinanden og ikke hemmeligholder tanker og følelser overfor hinanden”.

(Mimi Strange)

Der synes at være en overensstemmelse om, at mediation som supplement til en øvrig behandling har den bedste og mest bæredygtige effekt. Mediation kan, som interviewet identificerede, havde den betydning, at de vigtige problematikker bliver italesat, og krænkeren kan herefter indarbejde disse problematikker i den efterfølgende behandling.

Herudover er der en klar overensstemmelse i forskningslitteraturen og ved Projekt Janus om vigtigheden af, at offeret oplever en bevidning af overgrebet. Som de udtaler ved Projekt Janus er det af stor betydning for ofret at få korrigeret hans/hendes syn på overgrebet, så han/hun ikke oplever skyld eller ansvar. Mimi Strange udtaler, at ofre, der ikke får en bevidning senere i livet kan udvikle en psykose. Dette på grund af, at ofrets realitetstestning ikke korrigeres. Mimi Strange udtaler, at voksne ofre har udtalt:

” Hvis nogen blot havde givet mig en forklaring på, hvorfor det skete, og hvis nogen havde påtaget sig skylden for det”.

Forskelle:

Der findes to væsentlige forskelle mellem mediation ved Projekt Janus og mediation i de inkluderede studier. Disse er (a) fokus på trivsel versus retfærdighed samt (b) værdien af en undskyldning.

(a) fokus på trivsel versus retfærdighed

Der synes i de inkluderede studier at være en dominerende interesse for, om mediation er mere retfærdig end retssager. På denne måde fokuseres der kun på mediationens proces og ikke på udfaldet eller på de genoprettende aspekter, der ellers skulle være byggestenen for at arbejde med restorative justice. Ved at fokusere på krænkerens recidiv risiko og ved at fokusere på, om ofret oplever større retfærdighed på en mediation frem for i en retssag, synes

det at afvige fra den oprindelige tanke bag restorative justice. Der synes at mangle et fokus på det genoprettende og det relationelle.

”Pointen med mediation er jo netop, at det skulle hedde Genoprettende Ret og derved anerkende, at også andre er blevet gjort fortræd. Der er et primært fokus på ofrets lidelser, men derudover ses overgrebet i en større enhed end ofret. Det vil sige, at også krænkeren og familien har oplevet lidelser”

(Mimi Strange)

Som Cossins (2008, p. 368) skriver: "...the key variable in reoffending rates by convicted juveniles is not conferencing versus court, but the lack of sex offender treatment post-conviction".

Der synes altså ikke at være undersøgt, hvorledes mediation er genoprettende i de inkluderede studier. Strang (2002) undersøgte ofres psykologiske helbred efter tyverier og overfald. Hun fandt, at mediation: det at konfrontere sin overfaldsmand havde en positiv effekt på ofrets velbefindende. Hun fandt, at ofrene efter en mediation oplevede mindre angst, mindre vrede og mere empati med overfaldsmanden. I dette studie er der, til forskel fra Daly et al. (2003, 2004, 2006) studier fokus på trivselsparametre.

(b) Værdien af en undskyldning

Ved Projekt Janus er mediation med til at give krænkeren mere selvtillid, og ifølge Mimi Strange, giver det formodentlig også et bedre flow i hans efterfølgende behandling, at han har erkendt sit ansvar og har givet ofret en dybtfølt undskyldning.

Hvad angår værdien af en undskyldning, er der stor forskel mellem hvad de oplever ved projekt Janus og hvad de oplever i forskningslitteraturen. Det vil sige, hvilken rolle undskyldningen spiller. Som skrevet oplever de ved Projekt Janus dybtføjte undskyldninger under mediationerne. At undskyldningen er dybtfølt, argumenteres ud fra, at forældre og søskende oplever undskyldningen som autentisk. De kender deres søn / deres bror godt nok til at kunne vurdere, om den er dybtfølt eller ej. I de inkluderede studier, der er foretaget i Sydaustralien, er det konkluderet, at mediationer giver mulighed for, at ofret kan modtage en undskyldning fra krænkeren. De skriver: "Conferences have the potential to offer victims a

greater degree of justice than court, including public validation of the harm suffered via the young person's admission of the offence and a forum for apology and reparation”(Daly et al. 2003, p.20)

Dog har flere af ofrene udtalt, at de ikke følte, at undskyldningen var autentisk. Ved Projekt Janus laver de ikke mediation, hvis ikke krænkeren kan påtage sig ansvaret og på autentisk måde kan vise, at han fortryder overgrebet.

Slutteligt ses der en forskel i, om mediationer bør være koblet til en retssag eller ej.

Ifølge Mimi Strange, bør mediation ikke være koblet til en retssag.

”man skal jo ikke kunne forhandle sig til en strafnedsættelse ved at lave en mediation. Det er fint, at man kan få en behandlingsdom i stedet for at komme i fængsel, men det har også en anden klang end en decideret strafnedsættelse”.

(Mimi Strange)

7. Konklusion

Dette speciale har beskæftiget sig med effekten af mediation ved unge seksuelle krænkerere og deres ofre (og deres familier). Det skal dog bemærkes, at denne illustrative undersøgelse skal tages med et gran salt, da der kun er fokuseret på effekten af en lille del i et større behandlingsprogram. Det kan ikke med sikkerhed siges, om mediationen har en langtidseffekt på deltagernes psykologiske trivsel, men at det, på baggrund af projektmedarbejdernes udtalelser om ”relationsforbedring” og ”konflikthåndtering”, kan formodes, at metoden er bæredygtig. Ligeledes har de unge krænkerere udtalt, at mediation har været et ”vendepunkt” for dem i deres behandling, og at de foruden mediationen ville være ”indebrændt”.

Både litteratur review og denne undersøgelse har altså undersøgt hvilken effekt, mediation kan have på unge seksuelle krænkerere og deres ofre (og familier). Litteratur reviewet har i høj grad været en udforskning af tematikker og hvilke holdninger, der er indenfor dette forskningsfelt. Herimod er min undersøgelse gået et skridt videre og har undersøgt en bestemt effekt, nemlig psykologisk trivsel. Det vil sig undersøge, om mediation kan hjælpe deltagerne videre med deres tilværelse. Undersøgelsen kan lede til en formodning om, at

mediation spiller en vigtig rolle i behandlingen af den unge og dennes familie, men at det er vanskeligt at måle effekten af en lille del i en større, holistiske behandlingsindsats, der finder sted ved Projekt Janus.

Personligt kan jeg godt forstå tøven over at skulle lave en intervention, der skal gavne alle parter og som skal forsøge at tilgodese alles behov. Det er forståeligt, at der kan være modstand imod denne form for intervention. Dette synes særligt vanskeligt ved sager omkring søskendeincest, hvor en familie er blevet splittet på grund af overgrebet. Det har derfor været yderst informativt at lave undersøgelsen ved Projekt Janus, hvor de synes at mestre denne intervention. Det kan være givtigt at tænke i den omtalte deficit forståelse af, at drengen (den unge krænker) er bærer af familiens dysfunktion, og at han i lige så høj grad som ofret har lidt overlast. Det kunne eventuelt være givtigt for modstandere af mediation at tænke i denne forståelsesramme. Ved at tænke indenfor denne forståelsesramme, synes det ægte genoprettende at komme til udtryk. På denne måde er der mulighed for at ændre optik fra straf-fokuseret forståelse til en genoprettende og relationsforbedrende forståelse.

Ifølge projektmedarbejderne ved Projekt Janus er det vigtigt at foretage studier om ”trivsel”. De anvender selv begrebet og arbejder med trivselsparametre, når de skal afslutte et behandlingsforløb. De måler trivselsparametre i forhold til den unge krænker og hans søskende, trivsel i forhold til hans kammerater, samt trivsel i familien generelt. Ved at undersøge dette kvalitative parameter opnås en dybere viden om, hvad mediation kan betyde for deltagerne i stedet for udelukkende at fokusere på straf og retfærdighed som effektmål. Dette bør understøtte en appel til, at forskningslitteraturen vil forsøge at fokusere på kvalitative parametre i højere grad end sammenligninger med retssager.

De udtaler ved Projekt Janus, at der ses en markant øget psykologisk trivsel efter en mediation. Effekten ved den unge krænker synes at være en højere selvtillid, og at han kan begynde at tilgive sig selv. Effekten for ofret synes at være, at der er mulighed for at få italesat overgrebet og herefter opnå en forsikring om, at det ikke sker igen. Nye overgreb menes at kunne forebygges ved at forældrene nu er blevet bekendt med overgrebet, og at der ikke længere er hemmeligheder i familien. Samlet set synes den største effekt at være, at

mediation kan bane vej for, at familien genforenes. Hvordan effekten er i et længere perspektiv, vides dog endnu ikke.

8. Litteratur

Bazemore, G & Umbreit, M. (1998). Conferences, Circles, Boards and Mediations: Restorative Justice and Citizen Involvement in the Response to Youth Crime. *Balanced and Restorative Justice Project* (pp. 1-35). Florida: Atlantic University.

Bilstrup, C. (2006). *Omsorgssvigs betydning for senere seksuelt krænkende adfærd - med fokus på unge*. Speciale. Institut for Psykologi, Københavns Universitet.

Bradshaw, W., Roseborough, D. & Umbreit, M. S. (2006). The Effect of Victim Offender Mediation on Juvenile Offender Recidivism: A Meta-Analysis. *Conflict Resolution Quarterly*, 24, (1), 87-98.

Cossins, A. (2008). Restorative Justice and Child Sex Offences – The Theory and the Practice. *British Journal of Criminology*. Vol. 48. pp. 359-378.

Daly, K, Curtis-Fawley, S. & Bouhours, B. (2003). Sexual offence cases finalised in court, by conference and by formal caution in South Australia for young offenders, 1995-2001, School of Criminology & Criminal Justice, Griffith University, Australia. pp. 1-26. Available at: <http://www.griffith.edu.au/school/ccj/kdaly.html>

Daly, K. & Curtis-Fawley, S. (2004). Justice for Victims of sexual assault: court or conference? Brisbane: School of Criminology & Criminal Justice, Griffith University, Australia. pp. 1-26. Available at: <http://www.griffith.edu.au/school/ccj/kdaly.html>

Daly, K., Curtis-Fawley, S. & Bouhours, B. (2005). *SAJJ-CJ Technical Report No. 3: Archival study of Sexual Offence Cases Disposed of in Youth Court and by Conference and*

Formal Caution, 2nd ed, revised and expanded. Brisbane: School of Criminology and Criminal Justice, Griffith University, Australia.

Daly, K. (2006). Restorative Justice and Sexual Assault- An Archival Study of Court and Conference Cases. *British Journal of Criminology*, 46, 334-356.

Finkelhor, D. (1979) *Sexually victimized children*. New York: Free Press.

Finkelhor, D. (1987) The trauma of child sexual abuse: Two models. *Journal of Interpersonal Violence*. 1987; 2:348–366.

Fonagy, p (2007) *Affektregulering, Mentalisering og Selvets Udvikling*. Akademisk Forlag.

Gonzales, M. H., Haugen, J.A., & Manning, D.J (1994). Victims as "narrative critics": factors influencing rejoinders and evaluative responses to offender's accounts. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20, 691-704.

Hanson, R. K & Morton-Bourgon, K.E. (2009). The Accuracy of Recidivism Risk Assessments for Sexual Offenders: A meta-Analysis of 118 Prediction Studies. *Psychological Assessment*, 21, (1), 1-21.

Holmboe, A., Jensen, T.B. & Mørch, S. (2005) *Evaluering af Projekt Janus – Behandling af unge krænkere*. p. 1-83. Center for anvendt socialpsykologi, Institut for psykologi, Københavns Universitet.

Hudson, B. (2002). Restorative Justice and Gendered Violence: Division of Effective Justice? *British Journal of Criminology*, 42, 616-634.

Kjellgren, C. (2000). Ungdomar som förgriper seg sexuelt. In: S. Mossige: *Personer som begår sek-suelle overgrep mot barn. Forståelse, behandling og straf. Kunnskapsstatus og erfaringer fra de nordiske landene* (pp. 181-200). København: Nordisk Ministerråd.

Kongstad, A. (2006). *Effekten af behandling af seksualkriminelle – Et litteraturstudie*. Forskningsafdelingen III, Det Juridiske Fakultet, Kbh. Universitet.

Kongstad, A. (2007) *Unge der begår seksuelle overgreb – Litteraturgennemgang og diskussion*. Forskningsafdelingen III, Det Juridiske Fakultet, Kbh. Universitet.

Koss, M. P., Bachar, K. J., & Hopkins, C. Q. (2006). Disposition and Treatment of Juvenile Sex Offenders from the Perspective of Restorative Justice. In H. Barbaree & Marshall, W. (Ed): *The Juvenile sex offender* (2nd ed.) (pp. 336-357). New York: Guilford Press.

Koss, M & Achilles, M. (2008). Restorative Justice Responses to Sexual Assault. *Applied Research Forum*. Pp. 1-15. Available at:
http://new.vawnet.org/Assoc_Files_VAWnet/AR_RestorativeJustice.pdf

Kvale, S. (1997) *Interview- En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. Hans Reitzels Forlag.

Långström, N. (2000): *Unga som beggar sexbrott - En forskningsöversikt*. Socialstyrelsen.

Mehlby, J & Hammeshøi, A. (2006). *Seksuelle overgreb mod børn og unge - En antologi om forebyggelse og behandling*. Akf forlaget.

Mercer, V & Henniker, J (2006). *Restorative Justice and Adolescent Sexual Offending*. Papers presented at the Fourth Conference of the European Forum for Restorative Justice, “Restorative justice: An agenda for Europe”, Barcelona, Spain, 15-17 June 2006

Minuchin, S. (1974). *Families and Family Therapy*. Harvard University Press

Morris, A & Maxwell, G. (2001). *Restorative justice for Juveniles- conferencing, mediation and Circles*. Hart Publishing.

Nugent, W. R., Umbreit, M. S., Wiinamaki, L & Paddock, J (2001). Participation in Victim-Offender Mediation and Reoffense: Successful Replications? *Research on Social Work Practice*, 11, (1), 5-23.

Nugent, W. R, Williams, M & Umbreit, M.S. (2004). Participation in Victim-Offender Mediation and the Prevalence of Subsequent Delinquent Behavior: A meta analysis. *Research on Social Work Practice*, 14, (6), 408-416.

Nugent, W. R & Paddock, J. B. (1995). The Effect of Victim-Offender Mediation on Severity of Reoffense. *Mediation Quarterly*, 12, (4), 353- 367.

Nyman, A. (2001). *Unge seksuelle krænkerere*. København: Hans Reitzels Forlag.

Pitcher, W.D. & Gray, A. (1998). The other half of the story: Children With Sexual Behavior Problems. *Psychology, Public Policy and Law*, 4 (1-2), 200-217.

Ramböll Management (2006) *Det Kriminalpræventive Råd - Evaluering af organiseringen af konfliktråd i Danmark*, 1-72.

Roach, K. (2000). Changing punishment at the turn of the century: restorative justice on the rise. *Canadian Journal of Criminology*, 42, (3), 249-280.

Shapland, J. et al. (2008). Does restorative justice affect reconviction? The fourth report from the evaluation of three schemes. *Ministry of Justice Research Series 10/08, June 2008*. Centre for Criminological Research University of Sheffield. Pp.1-76 Available at: www.justice.gov.uk/publications/research.htm

Smith, J.A., Eatough, V., (2007): Interpretative Phenomenological Analysis. I *Coyle, A., Lyons, E. (ed.) (2007) Analysing Qualitative Data in Psychology*. SAGE Publications.

Strang, H (2002) *Repair or revenge: Victims and restorative justice*. Clarendon Press, Oxford.

Strange, M. (2002). *Unge krænkerere*. Socialforskningsinstituttet. København.

Strange, M. (2003). Unge Krænkerere. *Psykolog Nyt*. 15/2003

Strange, M. et al. (2008a). Portræt af de unge krænkerere. *Psykolog Nyt*, 22. S. 8-15

Strange, M. et al. (2008b). Når børn og unge krænker. *Psykolog Nyt*, 21. S. 3-9.

Strange, M. (2009). Offer møder krænker. *Psykolog Nyt 1*. S. 8 -13.

Stubbs, J. (2004). Restorative Justice, Domestic Violence and Family Violence. *Australian Domestic & Family Violence*, 9, 1-23

Szmania, S. J (2006). Mediator's Communication in Victim Offender Mediation/ Dialogue Involving Crimes of Severe Violence: An Analysis of Opening Statements. *Conflict Resolution Quarterly*, 24, (1), 111-127.

Umbreit, M.S (1994). Crime Victims Confront Their Offenders: The Impact of a Minneapolis Mediation Program. *Research on Social Work Practice*, 4, (4), 436-447.

Umbreit, M. S (1995). The development and impact of Victim-Offender Mediation in the United States. *Mediation Quarterly*, 12, (3), 263-276.

Umbreit, M. S & Bradshaw, W (2000). *Assessing Victim Satisfaction with Victim Offender Mediation & Dialogue Services: The Development and Use of the Victim Satisfaction with Offender Dialogue Scale (VSODS)*. Center for Restorative Justice & Peacemaking.

Umbreit, M. S & Vos, B (2000). Homicide survivors meet the offender prior to execution. *Homicide Studies: an Interdisciplinary & International Journal*, 4, (1), 63-87.

Umbreit, M.S, Coates, R.B. & Vos, B. (2001). Victim Impact of Meeting with Young Offenders: two Decades of Victim Offender Mediation Practice and Research. In: A. Morris & G. Maxwell: *Restorative justice for Juveniles - conferencing, mediation and Circles* (pp. 121-145). Hart Publishing.

Wemmers, J.A. & Cyr, K. (2005) Can Mediation be Therapeutic for Crime Victims? An Evaluation in Mediation with Young Offenders. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*; Jul. 2005; 47, 3; Academic Research Library. Pp. 527-544.

www.projekt-janus.dk : Resultater fra dataindsamling, psykologiske undersøgelser, behandling, rapporter, artikler m.v.

Zehr, H (2002). *Genoprettende Ret – En lille bog om ret, uret og retfærdighed*. Akademisk Forlag.

Zehr, H (2004). *Critical Issues in Restorative Justice*. Criminal Justice Press.

-----

9 Bilagsliste

Bilag 1: Mary Street Program

Bilag 2: Interview Guide:

Indledning

- Formål med interviewet
- Fordele med interviewet (at berige viden om en kvalitativ effekt ved mediation)
- Hvem vil have adgang til data (ikke personfølsom data, så der er ikke tale om tavshedspligt)
- De får tilsendt en kopi af det samlede speciale til udgivelse på Deres hjemmeside
- Fortæller, at jeg ikke vil stille mange spørgsmål, men derimod lade dem fortælle frit om deres erfaringer

Generelle erfaringer med mediation

- Hvilke erfaringer har I generelt med mediation?
- Hvilken effekt oplever I?

Erfaringer med trivsel efter mediation

- Oplever I, at mediation har en effekt på trivsel for deltagerne efter mediation?
- Hvad udtaler deltagerne typisk?
- Hvilken effekt oplever I ved de unge krænkerere?
- Hvilken effekt oplever I ved ofrene?
- Hvilken effekt oplever I ved forældrene?